

**Starptautiskā konference
“Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi XI”**

KONFERENCES REFERĀTU TĒZES

Valmieras muzejs, 2025. gada 5.-6. decembris

**International Conference
“Scholarly Readings of Young Historians XI”**

ABSTRACTS

Valmiera Museum, 5-6 December 2025

RĪGA: LU, 2025

VPP
Valsts pētījumu
programma

**Starptautiskā konference
“Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi XI”**

KONFERENCES REFERĀTU TĒZES

Valmieras muzejs, 2025. gada 5.–6. decembris

**International Conference
“Scholarly Readings of Young Historians XI”**

ABSTRACTS

Valmiera Museum, 5–6 December 2025

Rīga: LU, 2025

Anotācija. Starptautisko konferenci “Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi XI” 2025. gada 5.–6. decembrī organizē LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latvijas vēstures institūts un Valmieras muzejs, sadarbībā ar Vītauta Dižā Universitāti Kauņā, Lietuvas Vēstures institūtu un Tartu Universitātes Vēstures un arheoloģijas institūtu. Starpdisciplinārajā konferencē šogad piedalās 29 Latvijas, Lietuvas un Rumānijas jaunie vēsturnieki, kuri lielākoties aplūko dažādus 20. gadsimta Eiropas vēstures aspektus, tomēr vairāki referenti pievērsušies arī senvēsturei un viduslaikiem. Konferenci atbalsta Valsts pētījumu programmas projekts “Latvijas 20.–21. gadsimta vēsture: sociālā morfoģenēze, mantojums un izaicinājumi” (projekta nr. VPP–IZM–Vēsture–2023/1–0003).

Annotation. The Scholarly Readings of Young Historians XI will be held on 5–6 December 2025, by the Institute of Latvian History of the Faculty of Humanities, University of Latvia, and Valmiera Museum, in co-operation with Vytautas Magnus University in Kaunas, the Lithuanian History Institute, and the Institute of History and Archaeology of Tartu University. This year, 29 young historians from Latvia, Lithuania, and Romania are participating in the interdisciplinary conference, primarily examining diverse aspects of 20th–century European history, though several papers also address subjects from prehistory and Middle Ages. The conference is supported by the Latvian state research programme, the project “Navigating the Latvian History of the 20th–21st Century: Social Morphogenesis, Legacy and Challenges” (No. VPP–IZM–Vēsture–2023/1–0003).

Konferences rīcības komiteja / Conference Organizing Committee: Kristīne Beķere, Iveta Berga–Muižniece, Ginta Ieva Bikše, Ilze Boldāne–Zeļenka, Rūdolfs Brūzis, Anita Čerpinska, Mārcis Kalniņš, Laurynas Kurila, Mati Laur, Uldis Neiburgs, Anna Norvele, Rasa Račiūnaitė–Paužuolienė, Alberts Rokpelnis, Liene Rokpelne, Ilmar Tammisto, Klāvs Zariņš, Kaspars Zellis.

Krājuma sastādītāja: Ginta Ieva Bikše

© Tēžu autori, 2025
© Latvijas Universitāte, 2025
© Valmieras muzejs, 2025

SATURS

Anna Batraga	Stable Isotope Analyses in Archaeology: Early Childhood Diet in the Stone Age in the Territory of Latvia Stabilo izotopu analīzes arheoloģijā: agrīnas bērnības uzturs akmens laikmetā Latvijas teritorijā	6 7
Eduards Plankājs	A Dog in the Latvian and Baltic Finnic folklore Suņa tēls latviešu un Baltijas somu folklorā	8 9
Micjael Sigismund Ferencz Gross	The Archaeological Presence of the Teutonic Knights in the Banat of Severin Arheoloģiskās liecības par Vācu ordeni Severinas Banātā	10 11
Daniel Stancu	Eugenic Debate in the United Kingdom. How Positive Eugenics Prevailed Over Coercive Measures (1900–1945) Debates par eigēniku Apvienotajā Karalistē. Kā pozitīvā eigēnika guva virsroku pār piespiedu pasākumiem (1900–1945)	12 13
Laurynas Preikša	The Significance of Bell Ringing Practices in the Tradition of Christian Denominations Zvanu zvanīšanas prakses nozīme kristīgo konfesiju tradīcijā	14 15
Jovita Kadikinaite	The Tuskulēnai Case (1944–1947): An Anthropological Study of Death Penalty Practices Tuskulēnu lieta (1944–1947): nāvessoda prakses antropoloģisks pētījums	16 17
Kristiāna Beļska	Relations between Latvia and Soviet Russia: Situation on the State Border (1920–1921) Latvijas–Padomju Krievijas attiecības: situācija uz robežas (1920–1921)	18 19
Damaschin–Robert Blīndu	The Relations between Romania and Latvia (1918–1940) Rumānijas–Latvijas attiecības (1918–1940)	20 21
Augustē Grakavinaite	Search for Lithuania’s Position in the Charles J. Kersten Committee (1953–1954) Lietuvas diasporas nostāja Čārlza Kerstena komisijā (1953–1954)	22 23
Diāna Hristenko	Women in the Leadership of the Lutheran Congregation in the Latvian and Estonian SSRs (1944–1967) Sievietes ev.–lut. draudžu vadībā: Latvijas un Igaunijas piemērs (1944–1967)	24 25
Samanta Filimonova	Padomju varas represijas pret Latvijas Republikas prokuratūras institūciju amatpersonām (1940–1941) Soviet Repression of Officials of the Prosecutor’s Office of the Republic of Latvia (1940–1941)	26 27
Haralds Bruņinieks	Lietuviešu partizānu slēptuves Ilūkstes un Jēkabpils apriņķos (1946–1948) Lithuanian Partisan Hideouts in Ilūkste and Jēkabpils Counties (1946–1948)	28 29
Vladislavs Matvejevs	Latvijas nacionālkomunisti trimdas presē (1956–1960) Latvian National Communists in Exile Press (1956–1960)	30 31
Aleksandrs Petrovs	Latvijas PSR Ministru Padomes Dabas resursu aizsardzības un racionālas izmantošanas komitejas darbība (1960–1965) Activities of the Committee for the Protection and Rational Use of Natural Resources of the Council of Ministers of the Latvian SSR (1960–1965)	32 33

Jānis Sarnovičs	Civiliedzīvotāju iesaistes atspoguļojums Latvijas Neatkarības kara militārajās norisēs Bermontiādes posma avotos: Pārdaugavas piemērs Civilian Involvement in the Military Events of the Latvian War of Independence in Sources of the Bermondts Campaign: The Example of Pārdaugava	34 35
Inta Krūmiņa	Latvijas Satversmes sapulces Juridiskās komisijas darbība (1920–1922) The Activities of the Legal Affairs Committee of the Constitutional Assembly of Latvia (1920–1922)	36 37
Helēna Emerberga	Latvijas Republikas “valsts ierēdņu armija” (1918–1934) The “Army of Civil Servants” of the Republic of Latvia (1918–1934)	38 39
Ainis Lociks	Latvijas Aizsargu organizācijas (1919–1940) personālsastāva sociālā portreta izpētes iespējas Research Opportunities for Examining the Socio–Demographic Profile of the Personnel of the Latvian Aizsargi Organisation (1919–1940)	40 41
Anna Norvele	Valmieras pilsētas tēls valsts tūrisma akcijā “Apceļo dzimto zemi” (1936–1940) The Image of the City of Valmiera in the State Tourism Campaign <i>Apceļo dzimto zemi</i> (“Explore Your Homeland”) (1936–1940)	42 43
Marika Kuciņa	Cēsu dārznieka Laimoņa Kriķa piensums Latgales (1929–1943) un Vidzemes (1956–1981) kultūrainavas veidošanā The Role of Cēsis Gardener Laimonis Kriķis in Developing the Cultural Landscape of Latgale (1929–1943) and Vidzeme (1956–1981)	44 45
Andris Uškāns	Pretrunīgais lauku arhitektūras mantojums: 20. gs. 80. gadu kolhozu kultūras nami The Controversial Legacy of Rural Architecture: Kolkhoz Cultural Houses of the 1980s	46 47
Andris Gailis	Žurnāls “Revue Baltique”: Baltijas valstu sadarbības piemērs Parīzes Miera konferencē The Journal <i>Revue Baltique</i> : Case Study of Baltic Cooperation at the Paris Peace Conference	48 49
Trīne Žagare	Latvijas un Zviedrijas politiskās attiecības 20. gs. 20. gadu otrajā pusē Political Relations between Latvia and Sweden during the Second Half of the 1920s	50 51
Inga Doniņa–Kalniņa	Skandināvu ietekme vikingu laikmeta kuršu sabiedrībā Scandinavian Influence in the Viking Age Couronian Society	52 53
Mārcis Kļaviņš	Quantitative Analysis and Predictive Modelling of 10–13 th Century CE Hillforts in Eastern Latvia Kvantitatīvas analīzes un paredzoša modeļa izveide 10.–13. gadsimta pilskalniem Ziemeļaustrumu Latvijā	54 55
Arturs Veismanis	Svešā tēla salīdzinājums Livonijas Indriķa hronikā un Tīras Gijoma hronikā Comparison of the Image of the “Other” in the Chronicle of Henry of Livonia and the Chronicle of William of Tyre	56 57
Santa Zubricka	Vēstures naratīva atainojums padomju latviešu kino: filmas “Ilgaiss ceļš kāpās” (1981) piemērs Representation of Historical Narrative in Soviet Latvian Cinema: The Example of the Film “The Long Road in the Dunes” (1981)	58

		59
Krišs Dzenītis	Kosmonautu roks: grupa “Zodiaks” un kultūras ražošana LPSR	60
	Cosmonaut Rock: “Zodiac” and the Production of Culture in Latvian SSR	61
Marta Liepiņa	Valsts Rīgas Operetes / Muzikālā teātra pēdējais periods (1987–1996): jaunu institūcijas modeļu meklējumi arhīvu un periodikas liecībās	62
	The Last Period of the State Riga Operetta / Musical Theatre (1987– 1996): Searching for New Institutional Models in Archival and Periodical Sources	63
Konferences programma		64

Stable Isotope Analyses in Archaeology: Early Childhood Diet in the Stone Age in the Territory of Latvia

Anna Batraga

Faculty of Humanities, University of Latvia

Stable isotope analyses are a valuable tool in archaeology for understanding the diets and lifestyles of ancient peoples. However, research has mainly focused on the eating habits of adults, with children not always receiving sufficient attention. A relatively new area of research is the analysis of carbon and nitrogen stable isotopes in tooth dentine micro-sections. Permanent molars provide chronological insights into an individual's diet during their growth, and this information remains preserved throughout their life. The first molar reflects an individual's dietary history from birth to around the age of nine. This method allows for the analysis of questions such as weaning practices, signs of stress, and potential evidence of social identity.

This paper aims to analyse the dietary habits of children in the Stone Age in the territory of Latvia, as described in the archaeological literature, using stable isotope analyses, and to determine whether there are visible differences across different time periods. The study examines three Stone Age sites – Zvejnieki, Abora I, and Kreiči settlements – covering the period from the Mesolithic (9000–5500 BCE) to the Neolithic (5500–1800 BCE). So far, 26 individuals have been analysed at these sites.

The results indicate that there are no significant differences in weaning patterns during the early childhood period (~ 0–4 years), i. e. in the duration of breastfeeding, the weaning period, and the cessation of breastfeeding, when comparing time periods. For instance, the individuals in the study were breastfed for an average of 8.5 months in Mesolithic, compared to an average of 7.2 months in Late Neolithic. However, there was a considerable variability in weaning patterns within a single population, which could indicate different weaning strategies or differing maternal diets. Results also suggest that fish often formed a significant part of children's diets in the Stone Age.

This research was funded by the Latvian Council of Science, project “The environment and early farming of the Abora Neolithic settlement in lake Lubāns wetlands” (No. lzp–2022/1–0300).

Stabilo izotopu analīzes arheoloģijā: agrīnas bērnības uzturs akmens laikmetā Latvijas teritorijā

Anna Batraga

Humanitāro zinātņu fakultāte, Latvijas Universitāte

Stabilo izotopu analīzes mūsdienās ir būtisks instruments arheoloģijas zinātnē, lai izprastu seno cilvēku uzturu un dzīvesveidu. Pētījumi galvenokārt ir koncentrējušies uz pieaugušo ēšanas paradumiem, un bērniem ne vienmēr tiek pievērsta pietiekoši liela uzmanība. Salīdzinoši jaunas ir oglekļa un slāpekļa stabilo izotopu analīzes zobu dentīna mikrogriezumos. Lielie dzerokļi sniedz hronoloģisku ieskatu par uzņemto uzturu to augšanas laikā, un šī informācija saglabājas visu dzīves laiku. Pirmais dzeroklis parāda indivīda vēsturi no dzimšanas brīža līdz aptuveni deviņu gadu vecumam. Šī metode ļauj analizēt tādus jautājumus kā piebarošanas prakses, stresa pazīmes, kā arī potenciālas liecības par sociālo identitāti.

Referāta mērķis ir analizēt arheoloģijas literatūrā raksturotos bērnu uztura paradumus akmens laikmetā Latvijas teritorijā, kas konstatēti, izmantojot stabilo izotopu analīzes, un noteikt, vai ir redzamas atšķirības dažādos laika periodos. Pētījumā skatīti trīs akmens laikmeta pieminekļi – Zvejnieku, Aboras I un Kreiču apmetnes, aptverot laika posmu no mezolīta (9000.–5500. g. p. m. ē.) līdz neolītam (5500.–1800. g. p. m. ē.). Līdz šim kopā analizēti 26 indivīdi no šīm apmetnēm.

Pētījuma rezultāti uzrāda būtisku atšķirību neesamību aplūkojamo laika posmu agrīnās bērnības (~ 0–4 gadi) uztura paradumos, tas ir, bērna barošanas ar krūti ilgumā, piebarošanas periodā un zīdīšanas pārtraukšanas laikā. Tā, pētītie indivīdi mezolītā 8,5 mēnešus pārtika tikai no krūtsbarošanas, savukārt vēlajā neolītā – vidēji 7,2 mēnešus. Turklāt vienas populācijas ietvaros konstatējamās atšķirības krūtsbarošanas ilgumā varētu liecināt gan par atšķirīgām atšķiršanas no krūts stratēģijām, gan atšķirīgu mātēm pieejamo uzturu. Slāpekļa un oglekļa rezultāti apliecina, ka zivis nereti veidojušas lielu daļu no bērnu diētas akmens laikmetā.

Pētījums veikts Latvijas zinātnes padomes finansēta projekta “Lauksaimniecības aizsākumi un apkārtējā vide Lubāna ezera mitrāja Aboras neolīta apmetnē” (lzp–2022/1–0300) ietvaros.

A Dog in the Latvian and Baltic Finnic folklore

Eduards Plankājs

Faculty of Humanities, University of Latvia

Latvian and Estonian folklore sources reference a peculiar oral tradition involving so-called four-eyed dogs characterized by differently coloured fur above their eyes that gives them the appearance of four eyes. Beliefs documented in folklore fieldworks say that four-eyed dogs can see supernatural things, for example, the souls of dead people who visit the homes of the living during the autumn. Also, in other forms of oral folklore – folk songs, proverbs, and tales – evidence of the colour of dogs' coat is often found. Juris Urtāns has established that the dogs found in the folklore of Latgale hillforts are most often black (35 out of 75 texts) or spotted. It is noteworthy that the dog mentioned in folklore is not only the guardian of the castle but also guards hidden treasures underground. In Indo-European cultures, chthonic features attributed to the dog are already found in ancient Greek (Cerberus) and ancient Scandinavian mythology (Garmr). So far, Livonian folklore has paid increased attention to the image of the werewolf, and in Latvian folklore – to the image of the wolf. The dog is viewed through the prism of the folklore of the Baltic (Latgallian) cultural space. The aim of the study is to evaluate the symbolism of the dog in the Western Baltic Finnic – Livonian, Finnish, and Estonian folklore, confronting it with archaeological evidence in the Baltic Sea region. Although folklore and archaeological sources are separated by several centuries, namely, the folklore evidence is anachronistic to the dog co-burial tradition, which was practiced by the Finnic peoples of the Western Baltic Finns – Livonians, Finns, Sámi and Estonians – in the late Iron Age (10th–12th centuries AD), they can refine the idea of the diversity of forms of human and dog coexistence in prehistory, including the dog as a medium between this world and the chthonic otherworld. Following the principles of internal source criticism, it can be assumed that certain layers of folklore, such as the strongly negative connotations of the dog, may have also been created through the symbiosis of pagan and Christian traditions over the centuries, and necessarily reflect the symbolism and traditions practised by Western Baltic Finns.

Suņa tēls latviešu un Baltijas somu folklorā

Eduards Plankājs

Humanitāro zinātņu fakultāte, Latvijas Universitāte

Latviešu un igauņu folkloras materiāli piemin savdabīgu mutvārdu daiļrades liecību – t. s. četracainos suņus jeb suņus ar atšķirīgas krāsas kažoka apmatojumu virs acīm, radot vizuālu iespaidu, ka tiem ir četras acis. Folkloras ekspedīcijās dokumentētie ticējumi vēsta, ka četracainie suņi spēj saskatīt pārdabiskas lietas, piemēram, mirušo cilvēku dvēseles, kas rudenī veļu laikā apmeklē mājas. Arī citās folkloras formās – tautasdziesmās, teikās un pasakās – nereti rodamas liecības par suņu apmatojuma krāsu. Tā Juris Urtāns konstatējis, ka Latgales pilskalnu folklorā sastopamie suņi visbiežāk ir melni (35 no 75 tekstiem) vai raibi. Zīmīgi, ka suns folkloras avotos ir ne vien pils sargs, bet sargā arī pazemē apslēptas bagātības. Indoeiropiešu kultūrās sunim piedēvētās htoniskās iezīmes rodamas jau sengrieķu (Cerberis) un senskandināvu mitoloģijā (Garmr). Lībiešu folklorā pastiprināta uzmanība veltīta vilkača tēlam, bet latviešu folklorā – vilka. Suns aplūkots caur baltu (Latgales) kultūrtelpas folkloras prizmu.

Pētījuma mērķis ir vērtēt suņa simbolismu rietumu Baltijas somugru – lībiešu, somu un igauņu – folklorā, to konfrontējot ar arheoloģiskajām liecībām Baltijas jūras reģionā. Lai arī folkloras un arheoloģiskos avotus šķir vairāki gadsimti, proti, folkloras liecības ir anahroniskas suņu līdzapbedījumiem, ko vēlajā dzelzs laikmetā (10.–12. gs. m. ē.) praktizēja rietumu Baltijas somugru tautas – lībieši, somi, sāmsalieši un igauņi, tās var pilnveidot priekšstatu par cilvēka un suņa līdzāspastāvēšanas formu dažādību aizvēsturē, ietverot suni kā mediju starp *šosauli* un htonisko *viņsauli*. Ievērojot iekšējās avotu kritikas principus, jāpieļauj, ka atsevišķi folkloras slāņi, piemēram, suņa izteikti negatīvās konotācijas var arī būt tapušas gadsimtu gaitā mijiedarbojoties pagāniskajām un kristīgajām tradīcijām un neviennozīmīgi atspoguļo tieši Baltijas somu simbolismu un tradīcijas aizvēsturē.

The Archaeological Presence of the Teutonic Knights in the Banat of Severin

Micjael Sigismund Ferencz Gross

Timișoara Revolution Memorial

This study investigates archaeological evidence for the Teutonic Knights in the Banat of Severin during the 13th century. Although the order's activities in Transylvania are well documented, their presence and settlements in the Banat region remain poorly understood. Through the analysis of historical documents, such as papal bulls and Royal Charters, and a review of limited archaeological excavations and surveys, the research seeks to identify potential sites and material culture associated with the order. The hypothesis proposes that the Teutonic Knights' presence in the Banat of Severin, though brief, was primarily defensive and aimed at securing the southern Carpathian passes against Cuman incursions. The results indicate a strategic, temporary occupation, marked by the construction of small fortifications and the control of trade routes, rather than the establishment of large monastic settlements. This study contributes new perspectives on the lesser-known frontier activities of the Teutonic Order and their influence on the geopolitical dynamics of medieval southeastern Europe.

Arheoloģiskās liecības par Vācu ordeni Severinas Banātā

Mihaels Sigismunds Ferencs Gross (*Micjael Sigismund Ferencz Gross*)

Timișoaras Revolūcijas memoriāls

Pētījuma centrā ir arheoloģiskās liecības par Vācu ordeņa klātbūtni Severinas Banātā 13. gadsimtā. Lai gan ordeņa klātbūtne Transilvānijā ir labi dokumentēta, par tā darbībām un apmetnēm Banātas reģionā ir maz informācijas. Analizējot vēsturiskos dokumentus, tostarp pāvesta bullas un karaļa likumus, kā arī noteiktu skaitu arheoloģisko izrakumu un apsekojumu pārskatu, šī pētījuma mērķis ir identificēt ar ordeni saistītās potenciālās vietas un materiālo kultūru. Referātā izvirzīta hipotēze, ka, lai arī Vācu ordenis Severinas Banātā uzturējās īslaicīgi, tā darbībai reģionā bija aizsardzības raksturs, koncentrējoties uz dienvidu Karpatu pāreju aizsargāšanu pret turku tautas kumānu iebrukumiem. Atklājumi liecina par stratēģisku, īslaicīgu ordeņa klātbūtni, ko raksturoja nelielu nocietinājumu būvniecība un tirdzniecības ceļu kontrole, nevis lielu klostera apmetņu izveide. Šis darbs sniedz jaunu ieskatu mazāk zināmās Vācu ordeņa pierobežas aktivitātēs un to ietekmi uz viduslaiku Dienvidaustrumeiropas ģeopolitisko dinamiku.

Eugenic Debate in the United Kingdom. How Positive Eugenics Prevailed over Coercive Measures (1900–1945)

Daniel Stancu

West University of Timișoara

Eugenics came into being as a serious scientific study in a moment where science began to flourish, including the discovery of genetics by Gregor Mendel (1822–1884) in 1883, and Francis Galton's (1822–1911) "Inquiries into Human Faculty and Its Development", where he coined the term eugenics from the Greek word *Eugenes*, meaning "good stock". The motivation behind this paper centres on the question itself: why didn't the Brits go to such extreme lengths in applying eugenics? The study's methodology compares the United Kingdom, the United States, and, for greater contrast, Nazi Germany. This paper aims to analyse the reasons behind the United Kingdom's focus on positive eugenics rather than coercive measures, unlike the United States; nevertheless, eugenic restrictions existed, such as the Mental Deficiency Act of 1913.

This study compares the situation in the UK with eugenic policies in the United States, focusing on Indiana's 1907 restrictive sterilization law, the first in the country. It also examines how the political regime impacts eugenic policies by comparing to Nazi Germany's racial state. This section aims to highlight the different approaches rooted in both political and cultural context reasoning.

The main conclusion from this study is that in the United Kingdom, cultural and political views prevented the eugenic ideal from escalating into one requiring increased levels of biopolitics and bioengineering. The main reason the British avoided adopting more extreme measures, such as sterilization, seems to be rooted in the social rather than racial focus of their eugenics policies.

Debates par eigēniku Apvienotajā Karalistē. Kā pozitīvā eigēnika guva virsroku pār piespiedu pasākumiem (1900–1945)

Daniels Stancu (*Daniel Stancu*)

Timișoaras Rietumu Universitāte

Eigēnika kā pētniecības virziens radās brīdī, kad zinātne sāka strauji attīstīties, tostarp Gregoram Mendelim (*Gregor Mendel*, 1822–1884)) atklājot ģenētiku un 1883. gadā Frānsisam Galtonam (*Francis Galton*, 1822–1911) publicējot darbu “Cilvēka spēju un to attīstības pētījumi”, kurā viņš no grieķu vārda “Eugenes” – labs materiāls – radīja terminu eigēnika. Referāta fokusā ir jautājums: kāpēc briti nepielietoja ekstremālus eigēnikas pasākumus? Galvenā pētījuma metode ir salīdzinājums, pievēršot uzmanību apstākļiem Apvienotajā Karalistē, Amerikas Savienotajās Valstīs un nacistiskajā Vācijā, kur bija ievērojamas atšķirības. Referāta mērķis ir analizēt iemeslus, kāpēc Apvienotā Karaliste koncentrējās uz pozitīvo eigēniku, nevis piemēroja piespiedu pasākumus kā Amerikas Savienotajās Valstīs. Tomēr arī Apvienotajā Karalistē pastāvēja eigēnikā balstīti ierobežojumi, piemēram, 1913. gada likumā par garīgās attīstības traucējumiem (*Mental Deficiency Act*).

Pētījumā tiks veikts salīdzinājums starp situāciju Apvienotajā Karalistē un eigēnikas politiku Amerikas Savienotajās Valstīs, t. sk. ierobežojošajiem likumiem Indiānā 1907. gadā, pirmo sterilizācijas likumu valstī. Izceļot atšķirības, tiks aplūkots rasu jautājums nacistiskajā Vācijā, lai analizētu, kā politiskā režīma specifika ietekmēja eigēnikas politiku. Ar piemēru palīdzību tiks izceltas atšķirīgas pieejas gan politiskajā, gan kultūras argumentācijā.

Galvenie pētījuma secinājumi liecina, ka Apvienotajā Karalistē kultūras un politiskie uzskati neļāva eigēnikai pāriet augstākā biopolitikas un bioinženierijas līmenī. Iemesls, kāpēc briti atturējās no bargāku pasākumu, piemēram, sterilizācijas, pieņemšanas, šķiet, ir viņu eigēnikas politikas orientācija uz sociālajiem, nevis rasu aspektiem.

The Significance of Bell Ringing Practices in the Tradition of Christian Denominations

Laurynas Preikša

Vytautas Magnus University

This article explores sources that mention the use of bells in Christian denominational traditions, aiming to understand the meaning of bell-ringing practices that have persisted to the present day. Special focus is given to the mourning bell-ringing customs during Christian funeral rites. The origins and early history of bells in Christianity remain uncertain. Different sources and studies provide information on the bell's origin, suggesting various regions. While acknowledging that the bell's true origin is not fully known, researchers note its presence in older, pre-Christian cultures. The Lithuanian translation of the Old Testament mentions bells, specifically in the books of Exodus, Sirach, and Zechariah, but their depiction differs from how they are viewed today. Some sources (Henry Beauchamp Walters, 1867–1944) identify Bishop St. Paulinus of Nola (5th century AD) as the first to introduce bells into Christianity, while others (Onofrio Pavino, 1530–1568) associate their introduction with Pope Sabinian (7th century AD). The analysis of these sources shows that: (1) the functional meaning of the bell in believers' minds gradually shifted from a signalling device to a sacred instrument used to call people to prayer; and (2) a connection developed between religious and folk piety traditions, as the text of the bell's blessing is reflected in believers' practices.

Zvanu zvanīšanas prakses nozīme kristīgo konfesiju tradīcijā

Laurinas Preikša (*Laurynas Preikša*)

Vītauta Dižā Universitāte

Šajā pētījumā tiek analizēti avoti, kuros minēta zvanu izmantošana kristīgo konfesiju tradīcijā, cenšoties noteikt līdz mūsdienām saglabājušos zvanu zvanīšanas prakšu nozīmi. Īpaša uzmanība tiek pievērsta sēru zvanu zvanīšanas praksei kristīgo konfesiju bērnu rituālos. Zvanu agrīnā vēsture kristietībā ir neskaidra. Dažādi avoti un pētījumi sniedz informāciju par zvanu tradīcijas rašanos, norādot uz vairākiem reģioniem. Atzīstot, ka zvanu tradīcijas rašanās nav pilnībā skaidra, pētnieki atzīmē to klātbūtni senākās, pirmskristietības kultūrās. Zvani ir pieminēti Vecās Derības lietuviešu tulkojumā, proti, Izceļošanas, Sīraha gudrības un Caharijas grāmatā. Tomēr to attēlojums avotā atšķiras no tā, kā tie tiek uztverti mūsdienās. Daži autori (Henry Beauchamp Walters, 1867–1944) kā zvanu izmantošanas aizsācēju kristietībā min bīskapu Svēto Paulīnu no Nolas (5. gadsimts), savukārt citi (Onofrio Pavinio, 1530–1568) to ieviešanu reliģiskajā praksē saista ar pāvestu Sabiniānu (7. gadsimts). Avotu analīze atklāja, ka (1) zvana funkcionālā nozīme ticīgo apziņā pakāpeniski mainījās, no signālierīces kļūstot par svētu instrumentu, kas aicina uz lūgšanu, un (2) starp reliģiskajām un tautas dievbijības tradīcijām izveidojās simbioze, jo doma par zvana svētību atspoguļojas ticīgo praksē.

The Tuskulėnai Case (1944–1947): An Anthropological Study of Death Penalty Practices

Jovita Kadikinaite

Faculty of History, Vilnius University

Between 1944 and 1947, individuals sentenced to death in the internal prison of the Lithuanian Soviet Socialist Republic People's Commissariat for State Security (NKGB) and the Ministry of State Security (MGB) were secretly buried on the grounds of Tuskulėnai Manor. Most of these persons were members of the anti-Soviet resistance. Archaeological excavations conducted in 1994–1996 and 2003 uncovered the remains of 724 executed persons, marking the start of forensic archaeology in Lithuania. The research revealed that victims killed in one or nearby executions were buried in common pits, some of which could be chronologically linked through identified individuals. Forensic anthropology plays a vital role here: by applying modern techniques, it is possible to reconstruct causes of death, injury mechanisms, and post-mortem handling of remains. However, during the excavations at Tuskulėnai, methods were limited to macroscopic wound examination and photo comparison for identification (DNA analysis was unavailable at the time). Today, re-examining these remains with advanced forensic and criminalistic methods is crucial. Combining these results with historical and archaeological data offers a more complete understanding of the events and helps identify those involved, as identification remains the primary goal of such work. The report presents preliminary findings from new anthropological research on the Tuskulėnai remains. Laboratory analyses indicate that executions were not always systematic and sometimes atypical. Along with characteristic gunshot wounds to the skull, numerous injuries from sharp objects and impacts were documented, with 335 cases exhibiting signs of extreme violence. Furthermore, 53 deaths occurred without any evidence of gunshot wounds.

Tuskulēnu lieta (1944–1947): nāvessoda prakses antropoloģisks pētījums

Jovita Kadinkaite (*Jovita Kadikinaite*)

Vēstures fakultāte, Viļņas Universitāte

No 1944. līdz 1947. gadam Tuskulēnu muižas teritorijā veikti slepeni apbedījumi cilvēkiem, kuriem Lietuvas Padomju Sociālistiskās Republikas Valsts drošības tautas komisariāta (NKGB) un Valsts drošības ministrijas (MGB) iekšējā cietumā piesprieda nāvessodu. Vairākums sodīto bija pretpadomju pretošanās kustības dalībnieki. 1994.–1996. un 2003. gadā veiktajos arheoloģiskajos izrakumos tika atklātas 724 personu mirstīgās atliekas, iezīmējot tiesu medicīnas arheoloģijas sākumu Lietuvā. Pētījumi atklāja, ka vienā vai secīgās nāvessodu izpildes reizēs nogalinātie tika aprakti kopīgās bedrēs, no kurām dažas varēja hronoloģiski sasaistīt, ņemot vērā identificētas personas. Jautājuma dziļākai izpētei būtiska loma ir tiesu medicīnas antropoloģijai: izmantojot mūsdienīgas metodes, ir iespējams rekonstruēt nāves cēloņus, ievainojumu veidus un pēcnāves apstākļus, piemēram, mirstīgo atlieku apglabāšanu. Tomēr Tuskulēnu izrakumu laikā izmantotās metodes aprobežojās ar brūču makroskopisku pārbaudi un fotoattēlu salīdzināšanu identifikācijai (DNS pārbaude tolaik nebija pieejama). Mūsdienās ir svarīgi atkārtoti pārbaudīt mirstīgās atliekas, izmantojot progresīvas tiesu medicīnas un kriminālistikas metodes. Iegūto rezultātu salīdzināšana ar vēstures avotu un arheoloģijas datiem sniedz visaptverošāku izpratni par attiecīgajiem notikumiem un palīdz identificēt iesaistītās personas, jo identifikācija ir šāda darba galvenais mērķis. Referātā sniegti jaunu antropoloģisko pētījumu provizorisks rezultāti par Tuskulēnu muižā apglabātajām mirstīgajām atliekām. Laboratorijā veiktās analīzes liecina, ka nāvessoda izpilde ne vienmēr bija sistemātiska, dažreiz pat netipiska. Līdztekus raksturīgajām šautām brūcēm galvaskausā reģistrēti daudzi asu objektu un triecienu radīti ievainojumi, 335 gadījumos ar pārmērīgas vardarbības pazīmēm. Turklāt 53 upuru līķi bija bez jebkādam šautu brūču pazīmēm.

Relations between Latvia and Soviet Russia: Situation on the State Border (1920–1921)

Kristiāna Beļska
Latvian War Museum

The border of any state marks the point where its actual power and influence end. A border is a precisely defined line that can shift over space and time, and it also represents a point where different identities and national interests clash. The border is one of the elements that define a state and largely mirrors its internal and external policies. Latvia began its fight for borders in November 1918 and finished it in the early 1920s. Disputes over border issues arose with all neighbouring countries, but a particularly complex situation developed along the border with Soviet Russia.

Latvia and the Soviet Union began addressing territorial issues after the 30 January 1920, armistice. The issue remained important until August, when its resolution led to the signing of the peace treaty on 11 August. However, this did not ensure peace along the border. Incidents occurred not only during the peace negotiations but also after the treaty's ratification. These included artillery shelling of Latvian army units from the Soviet side, robberies, acts of terror against civilians by Red Army soldiers, as well as their capture and deportation to Soviet Russia. This situation persisted throughout the 1920s.

This paper aims to analyse Latvia–Soviet Russia relations from 1920 to 1921, focusing on the situation and developments along the border between the two countries. The research employs historical and comparative methods, along with a case study approach.

The paper concludes that the situation on the Latvia–Soviet Russia border from 1920 to 1921 largely reflected the main trends in Latvia–Soviet Russia relations – specifically, the failure to fulfil the conditions of the peace treaty and the weakening of Latvia's internal and external security. The border became a site where Soviet Russia pursued a hostile policy toward Latvia. The example of the Latvia–Soviet Russia border offers a better understanding not only of the relations between Latvia and Soviet Russia but also of Soviet Russia's policy toward its border states and the West in general.

Latvijas–Padomju Krievijas attiecības: situācija uz robežas (1920–1921)

Kristiāna Beļska
Latvijas Kara muzejs

Katras valsts robeža ir vieta, kur beidzas tās faktiskā vara un ietekme. Robeža ir konkrētā laikā un telpā fiksēts lielums, kurā satiekas kultūras un saduras valstu politiskās intereses, ietekmējot to mainību. Robeža ir viens no elementiem, kas definē valsti, un lielā mērā atspoguļo tās iekšējo un ārējo politiku. Cīņu par savām robežām Latvija sāka 1918. gada novembrī un noslēdza 20. gs. 20. gadu sākumā. Domstarpības robežjautājumā bija ar visām kaimiņvalstīm, taču īpaša situācija veidojās uz Latvijas robežas ar Padomju Krieviju.

Latvija un Padomju Krievija sāka risināt teritoriālo jautājumu jau pēc pamiera noslēgšanas 1920. gada 30. janvārī. Robežjautājums bija aktuāls līdz pat augustam, kad tā atrisināšana pavēra ceļu miera līguma parakstīšanai 11. augustā. Taču realitātē tas negarantēja mieru uz robežas. Incidenti te tika fiksēti ne tikai miera sarunu laikā, bet arī pēc līguma ratifikācijas. Robežu apdraudējuma formas bija dažādas, tās ietvēra Latvijas armijas daļu apšaudi, sarkanarmiešu veiktās laupīšanas un civiliedzīvotāju teroru, tai skaitā sagūstīšanu un izvešanu uz Padomju Krieviju u. tml. Situācija neuzlabojās arī turpmāk.

Referāta mērķis ir analizēt Latvijas un Padomju Krievijas attiecības 1920.–1921. gadā, galveno uzmanību pievēršot situācijai un norisēm uz abu valstu robežas. Referāta izstrādē izmantota vēsturiskā un salīdzinošā metode, gadījuma analīze.

Pētījumā secināts, ka situācija uz Latvijas–Padomju Krievijas robežas 1920.–1921. gadā lielā mērā atspoguļoja abu valstu savstarpējo attiecību galvenās tendences – miera līguma nosacījumu nepildīšanu un Latvijas iekšējās un ārējās drošības vājināšanu. Robeža kļuva par vietu, kur Padomju Krievija realizēja naidīgu politiku attiecībā pret Latviju. Latvijas–Padomju Krievijas robežas piemērs ļauj labāk saprast ne tikai Latvijas–Padomju Krievijas attiecības, bet arī Padomju Krievijas politiku attiecībā pret savām robežvalstīm un Rietumvalstīm.

Relations between Romania and Latvia (1918–1940)

Damaschin–Robert Blîndu

Timișoara Revolution Memorial

This study examines the development of diplomatic relations between Romania and Latvia, emphasizing both the regional security framework and bilateral interactions. Despite early efforts to build broader alliances involving Poland, the Baltic States, and Romania, cooperation mainly emerged through information-sharing agreements and reciprocal diplomatic missions. The appointment of envoys such as Martiņš Nukša (1878–1942), Oļģerds Grosvalds (1884–1962), and Constantin Văllimărescu (1891–?) demonstrates the interconnected networks of interwar diplomacy, where both nations aimed for security guarantees against Soviet expansion. The joint signing of key international treaties, including the 1933 London Convention for the Definition of Aggression, highlighted shared goals in protecting sovereignty. Nonetheless, Latvia's annexation by the Soviet Union in 1940 broke bilateral ties, as observed by Romanian diplomat Grigore Niculescu–Buzești (1908–1949). Relations only revived after Latvia regained independence in 1991, with Romania among the first to recognize the Baltic country. Today, their partnership continues within the European Union and NATO frameworks, reflecting a century of shifting alliances, diplomatic resilience, and aligned strategic interests.

Rumānijas–Latvijas attiecības (1918–1940)

Damašins–Roberts Blindu (*Damaschin–Robert Blîndu*)

Timișoaras Revolūcijas memoriāls

Referātā vērtēta Rumānijas un Latvijas diplomātisko attiecību attīstība reģiona drošības ietvara un divpusējās pārstāvniecības kontekstā. Neskatoties uz sākotnējām iniciatīvām par plašākām aliansēm, iesaistot Poliju, Baltijas valstis un Rumāniju, sadarbība starp Rumāniju un Latviju lielākoties veidojās, izmantojot informācijas apmaiņas līgumus un savstarpējas diplomātiskās misijas. Tādu sūtņu kā Martiņa Nukšas (1878–1942), Oļģerda Grosvalda (1884–1962) un Konstantīna Vallimaresku (*Constantin Văllimărescu*, 1891–?) iecelšana ilustrē starpkaru diplomātijas apstākļus, kuros abas valstis meklēja drošības garantijas pret Padomju Savienības ekspansiju. Svarīgu starptautisku līgumu, īpaši 1933. gada Londonas konvencijas par agresijas definīciju, parakstīšana uzsvēra kopīgās intereses valstu suverenitātes stiprināšanā. 1940. gadā Padomju Savienības īstenotā Latvijas aneksija, ko klātienē pieredzēja Rumānijas diplomāts Grigore Nikulesku–Buzešti (*Grigore Niculescu–Buzești*, 1908–1949), nozīmēja divpusējo attiecību pārrāvumu. Starpvalstiskās attiecības atjaunojās tikai pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas 1991. gadā, Rumānijai esot starp pirmajām, kas atzina Baltijas valsti *de iure*. Mūsdienās Latvijas un Rumānijas partnerība turpinās Eiropas Savienības un NATO ietvaros, atspoguļojot gadsimtu ilgu mainīgu alianšu, diplomātiskās noturības un vienotu stratēģisko interešu trajektoriju.

Search for Lithuania's Position in the Charles J. Kersten Committee (1953–1954)

Augustė Grakavinaitė

Ministry of Foreign Affairs of Lithuania

On 15 June 1940, Lithuania was occupied by the Soviet Union, was reoccupied in 1944, and remained under Soviet control until it regained independence on 11 March 1990. The United States never recognized the Baltic states' annexation into the USSR, and in 1953, the U.S. Congress launched a special investigation into the occupation, led by Charles J. Kersten (1902–1972). Using the U.S. and Lithuanian archival sources, this study examines how various parties sought to address the Lithuanian occupation issue in Congress. The research highlights the goals and results of these efforts.

The study examined witness testimonies collected by the American Lithuanian Council (ALT), the committee's preparation process, and the reasons for establishing it in 1953. Additionally, it explores the efforts and outcomes, representation of occupation issues by other Lithuanian organizations, as well as the U.S. objectives and its interests in establishing the committee. The testimony of Vincas Krėvė-Mickevičius (1882–1954) was analysed to assess his influence on the committee's investigation and to uncover the reasons behind the controversial interpretations of his testimony in Lithuanian historiography.

The study concludes that while ALT initiated the Kersten Committee, its creation was also supported by other Lithuanian diaspora organizations and U.S. interests. The U.S. Department of State and other institutions sought to inform the public about Soviet crimes and emphasize the evils of communism. During preparations for the investigation, Lithuanian diaspora organizations clashed over the allocation of responsibilities, and ALT failed to fully address all relevant issues and witnesses. Nevertheless, the study collected a wealth of valuable information and testimonies that helped shed light on Lithuania's position in the committee.

Lietuvas diasporas nostāja Čārlza Kerstena komisijā (1953–1954)

Auguste Grakavinaite (*Augustė Grakavinaitė*)

Lietuvas Ārlietu ministrija

1940. gada 15. jūnijā Lietuvu pirmo reizi un 1944. gadā atkārtoti okupēja Padomju Savienība. Lietuvas teritorija atradās Padomju Savienības kontrolē līdz neatkarības atjaunošanai 1990. gada 11. martā. Amerikas Savienotās Valstis nekad neatzina Baltijas valstu inkorporāciju PSRS, un 1953. gadā ASV Kongress uzsāka īpašu okupācijas apstākļu izmeklēšanu, kuru vadīja Čārlzs Kerstens (*Charles J. Kersten*, 1902–1972). Balstoties uz ASV un Lietuvas arhīvu materiāliem, referātā vērtēts, kā dažādas iesaistītās puses sasniedza savus mērķus, risinot Lietuvas okupācijas jautājumu ASV Kongresā. Pētījums koncentrējas uz šo centienu mērķiem un rezultātiem.

Referātā analizētas Amerikas Lietuviešu padomes (ALT) apkopotās liecības, komisijas sagatavošanas process un tās izveidošanas iemesli 1953. gadā. Papildus pētīti citu lietuviešu organizāciju centieni un rezultāti, okupācijas jautājuma aplūkošana, kā arī ASV mērķi un interese par komisijas izveidi. Vinca Krēves–Mickeviča (*Vincas Krėvė–Mickevičius*, 1882–1954) liecība analizēta, lai novērtētu viņa ietekmi uz komisijas darbu un atklātu iemeslus viņa liecību pretrunīgajām interpretācijām Lietuvas historiogrāfijā.

Pētījumā secināts, ka, lai gan Kerstena komisijas iniciatore bija ALT, komisijas izveidi veicināja arī citas lietuviešu diasporas organizācijas un ASV interešu ievērošana. ASV Valsts departaments un citas iestādes centās informēt sabiedrību par padomju noziegumiem un uzsvērt komunisma ļaunumu. Gatavojoties izmeklēšanai, lietuviešu diasporas organizācijas konfliktēja par atbildību sadalījumu, un ALT neizdevās pilnībā risināt visus būtiskos jautājumus un sasniegt visus lieciniekus. Tomēr komisija kopumā apkopoja vērtīgu informācija un liecības, kas palīdzēja noskaidrot Lietuvas diasporas nostāju.

Women in the Leadership of the Lutheran Congregation in the Latvian and Estonian SSRs (1944–1967)

Diāna Hristenko

Faculty of Humanities, University of Latvia

This paper explores various aspects of the Evangelical Lutheran Church of Latvia (LELB) and the Estonian Evangelical Lutheran Church (EELK) from 1944 to 1967, including the religious and daily lives of congregations, the church leadership's stance on women's ordination within the Lutheran Church, and the Soviet anti-religious policies during Stalin's era, the Khrushchev period, and shortly afterward.

The chronological scope of this paper covers the re-occupation of the Baltic States by the Soviet Union, marking the start of Sovietization and its religious policies in 1944, and continues until the ordination of Laine Villenthal (1922–2009), the first woman theologian in the Estonian Evangelical Lutheran Church, in 1967. The research aims to analyse the conditions that enabled women to become leaders of Lutheran congregations in the Latvian and Estonian SSRs, thereby preserving religious life and keeping congregations as intact as possible. By examining materials from the Latvian and Estonian State archives, the archives of LELB and EELK, and related literature, the author seeks to reveal how women, with or without theological education, served their congregations while facing postwar hardships, anti-religious policies, and the declining societal role of the Church.

Examples of Millija Roze (1899–1976) and Vallija Rutkis (1912–?) in Latvia, along with other cases from Estonia, highlight the understudied topic of women as active and reliable members of the Church during the Soviet era, despite the challenges they faced from both the State and the Church. This analysis and comparison of women's leadership roles in congregations adds another piece to the puzzle regarding the history of women's ordination in Baltic Lutheran Churches and its development during the occupation.

Sievietes ev.–lut. draudžu vadībā: Latvijas un Igaunijas piemērs (1944–1967)

Diāna Hristenko

Humanitāro zinātņu fakultāte, Latvijas Universitāte

Referāts veltīts Latvijas ev.–lut. baznīcas (LELB) un Igaunijas ev.–lut. baznīcas (EELK) un to atsevišķu draudžu darbībai laikā no 1944. gada līdz 1967. gadam, īpašu uzmanību pievēršot Baznīcu nostājai un reliģijas politikai Padomju Savienībā, kas eksistēja Staļina un Hruščova periodos, kā arī īsi pēc tam.

Referāta galvenais temats ir draudžu līderes – sievietes, kuras uzņēmušās kalpošanu, kā arī Baznīcu attieksme pret potenciālo sieviešu ordināciju grūtajā pēckara periodā. Referāta hronoloģiskās robežas nosaka Latvijas un Igaunijas otrreizējā padomju okupācija un pirmās ev.–lut. sieviešu mācītājas Laines Villentāles (*Laine Villenthal*, 1922–2009) ordinācija Igaunijā. Pētījumā vērtētas situācijas un konteksts, kādos sievietes – ar vai bez iepriekšējas teoloģiskas izglītības – kļuva par draudžu garīgajām līderēm, lai pēc iespējas veiksmīgāk un ilgāk saglabātu draudžu darbību un vispārēju pastāvēšanu. Izmantojot Latvijas un Igaunijas arhīvu materiālus, atbilstošo presi un strādājot ar zinātnisko literatūru, atklāts pret reliģiju vērstās politikas negatīvais fons, pēckara grūtības un apstākļi sieviešu dzīvē, kalpojot draudzēs.

Millijas Rozes (1899–1976) un Valijas Rutkis (1912–?) piemēri no Latvijas un analogiski gadījumi Igaunijā atklāj maz pētītu, taču svarīgu tematu sieviešu ordinācijas vēsturē ev.–lut. baznīcā Latvijā un Igaunijā, cenšoties atbildēt uz jautājumu: “kāda bija sieviešu teoloģu dzīve un iespējas pirms ordinācijas padomju periodā?”

Padomju varas represijas pret Latvijas Republikas prokuratūras institūciju amatpersonām (1940–1941)

Samanta Fiļimonova

1940. gada 5. augustā Latvijas Republika tika inkorporēta PSRS sastāvā, kas radīja būtiskas pārmaiņas valsts institūcijās un sabiedrībā kopumā. Šajā periodā tika pārstrukturēta tiesu sistēma, ierobežota valsts institūciju autonomija, kā arī sākās plašas represijas pret valsts amatpersonām. Prokuratūras amatpersonas kā tiesu varas būtiska sastāvdaļa nonāca īpaši sarežģītā situācijā – viņu darbība, likteņi un mēģinājumi pielāgoties okupācijas varai atspoguļoja gan personiskās traģēdijas, gan tiesu varas lomu okupācijas leģitimācijā. Pētījuma mērķis ir analizēt prokuratūras amatpersonu statusu un pret šīm personām vērstās represijas 1940.–1941. gadā, izvērtējot padomju režīma īstenoto tiesiskās elites nomaiņu un tās lomu okupācijas leģitimācijas nodrošināšanā. Mērķa īstenošanai kā pamatavots izmantotas LPSR VDK krimināllietas, kas pieejamas Latvijas Nacionālajā arhīvā. Pētījumā izmantota starpdisciplināra pieeja, apvienojot vēstures un tiesību socioloģijas metodes: salīdzinošā, statistiskās analīzes un teorētiskā tiesību socioloģijas metode.

Pēc Latvijas teritorijas iekļaušanas PSRS sastāvā Latvijas tiesu sistēma, tostarp prokuratūras institūciju funkcijas, tika pārtrauktas, nodrošinot jaunu, padomju režīmam atbilstošu tiesu sistēmu. Statistikas dati liecina, ka lielākā daļa prokuroru (34 amatpersonas) tika deportēti vai represēti. Vienlaikus bija arī daļa prokuroru, kuri centās sadarboties ar jauno režīmu, mēģinot pielāgoties un leģitimēt tā varu.

Prokuratūras amatpersonas, kuras izrādīja vēlmi sadarboties ar jauno režīmu, savu lojalitāti galvenokārt centās pierādīt, sagatavojot atskaites, krimināllietu materiālus un personu sarakstus, kuros tika inkriminēti Kārļa Ulmaņa (1877–1942) režīma atbalstītāji, prokuratūras darbinieki un pārkonkrustieši.

Soviet Repression of Officials of the Prosecutor's Office of the Republic of Latvia (1940–1941)

Samanta Filimonova

On 5 August 1940, the Republic of Latvia was incorporated into the USSR, which brought about significant changes in state institutions and society. During this period, the judicial system was restructured, the autonomy of state institutions was limited, and widespread repression against state officials began. As an essential part of the judicial authority, prosecution officials found themselves in an especially difficult situation – their actions, fates, and attempts to adapt to the occupation regime reflected both personal tragedies and the judiciary's role in legitimizing the occupation. The research aims to analyse the status of prosecution officials and the repressions directed against them in 1940–1941, assessing the Soviet regime's replacement of the legal elite and its role in ensuring the legitimization of the occupation. To achieve this aim, the study is based on Latvian SSR KGB criminal case files available at the Latvian National Archives. The research employs an interdisciplinary approach, combining methods from history and sociology of law, including comparative, statistical, and theoretical methods of legal sociology.

After the incorporation of Latvian territory into the USSR, the Latvian judicial system, including the Prosecutor's Office's functions, was suspended to establish a new judicial system aligned with the Soviet regime. Statistical data indicate that the majority of prosecutors (34 officials) were deported or repressed. At the same time, some prosecutors attempted to collaborate with the new regime, seeking to adapt to and legitimize its authority.

Primarily, Prosecutor's Office officials who demonstrated a willingness to collaborate with the new regime sought to prove their loyalty by preparing reports, criminal case materials, and lists of individuals incriminated as supporters of Kārlis Ulmanis (1877–1942) regime, Prosecutor's Office staff, and members of the *Pērkonkrusts* organization.

Lietuviešu partizānu slēptuves Ilūkstes un Jēkabpils apriņķos (1946–1948)

Haralds Bruņinieks
Daugavpils Universitāte

Ar laika posmu no 1946. gada līdz 1948. gadam datējamā lietuviešu partizānu darbība Jēkabpils un Ilūkstes apriņķī, kā daļa no kopējās Baltijas valstu iedzīvotāju cīņas pret padomju režīmu, liecina kā par partizānu dzīves sarežģītajiem apstākļiem, tā arī par civiliedzīvotāju lomu pretošanās kustībā. Pētījuma mērķis ir analizēt lietuviešu partizānu atbalstītāju rīcību un motivāciju, izmantojot slēptuvju piemērus.

Pētījums atklāj trīs nozīmīgākos motivācijas modeļus, kas nereti savstarpēji pārklājās. Pirmkārt, atbalsta sniegšanu veicināja nacionālā piederība un ģimenes saiknes. Šajā modeli nozīmīga loma bija kultūras un nacionālai solidaritātei, kas īpaši spēcīgi izpaudās jauktās ģimenēs. Tā bija dziļa, personiska motivācija, kas sakņojās kopīgā identitātē un vērtībās. Otrkārt, partizānu atbalstītājus motivēja ideoloģiskā pārliecība un personīgā pieredze. Šī motivācija balstījās kopīgā mērķī – atjaunot valstu neatkarību. Attiecīgi partizānu atbalstītāji varēja būt dažādu tautību pārstāvji no visām Baltijas valstīm, kurus vienoja kopīga vēlme pēc brīvības. Treškārt, personīgā un ģimenes drošība. Šis modelis norāda uz atbalstītāju sarežģītajiem apstākļiem, kuros sākotnēji sniegtais atbalsts varēja kļūt par iemeslu arestam un veicināt piespiedu atzīšanos vai piekrišanu sadarbībai ar Valsts drošības ministriju (MGB). Analizētie avoti atklāj, ka partizānu atbalstītāju izvēle nebija vienkārša. Viņu daudzveidīgo lomu bruņotajā pretošanās kustībā noteica gan ideoloģiskā motivācija, gan personiskie faktori (piemēram, radniecība). Sadarbība ar MGB lielā mērā bija izmisuma solis, lai pasargātu sevi un glābtu ģimeni, norādot uz iedzīvotāju morālu dilemmu, kas balansēja starp partizānu atbalstu un izdzīvošanu.

Pētījums veikts Latvijas Zinātnes padomes finansētā projekta “Latvijas 20.–21. gadsimta vēsture: sociālā morfoģenēze, mantojums un izaicinājumi” (VPP–IZM–Vēsture–2023/1–0003) ietvaros.

Lithuanian Partisan Hideouts in Ilukste and Jekabpils Counties (1946–1948)

Haralds Bruņinieks
Daugavpils University

The activities of Lithuanian partisans in Jēkabpils and Ilūkste counties from 1946 to 1948, as part of the shared struggle of Baltic States' inhabitants against the Soviet regime, highlight not only the complexity of partisan life but also the role of civilians in the resistance. The goal of the study is to analyse the actions and motivations of Lithuanian partisan supporters through examples of hiding places.

The study identifies three main motivational models that often interact with each other. First, support was often influenced by nationality and family ties. In this model, cultural and national solidarity played a key role, especially in mixed families. It was a deep, personal motivation rooted in shared identity and values. Second, partisan supporters were driven by ideological beliefs and personal experiences. Their motivation cantered around a common goal – restoring their countries' independence. As a result, supporters could be from different nationalities across the Baltic states, united by their desire for freedom. Third, there was the desire to save one's life. This model highlights the complex situation supporters faced, in which initial support could lead to arrest and forced confession, or to agreeing to collaborate with the Ministry of State Security (MGB). The sources show that partisan supporters' decisions were often complex. Both ideological factors and personal factors, such as kinship ties, shaped their varied roles in the armed resistance movement. Cooperation with the MGB was often a desperate attempt to protect oneself and one's family, reflecting a moral dilemma – balancing partisan support with survival.

This research was funded by the Latvian Council of Science, project “Navigating the Latvian History of the 20th–21st Century: Social Morphogenesis, Legacy, and Challenges” (No, VPP–IZM–Vēsture–2023/1–0003).

Latvijas nacionāļkomunisti trimdas presē (1956–1960)

Vladislavs Matvejevs
Daugavpils Universitāte

Pēc Otrā pasaules kara latviešu trimda izveidoja autonomu informācijas telpu, kurā prese veidoja priekšstatus par okupēto Latviju. Pēc Staļina nāves (1953) Latvijas PSR nacionāļkomunisti iestājās par latviešu kultūru, valodu un zināmu autonomiju no PSRS. Nacionāļkomunistu darbības kulminācija bija 1959. gadā, kad viņi piedzīvoja represijas un Eduards Berklavs (1914–2004) kā nacionāļkomunistu līderis tika atstādināts no amata. Trimdas prese, kas bija galvenais informācijas avots diasporai Vācijā, Kanādā, ASV, Austrālijā, Zviedrijā, formulēja viedokļus par šiem notikumiem. Referāta mērķis ir izpētīt Latvijas nacionāļkomunistu atspoguļojumu trimdas presē, analizējot galvenās tēmas un attieksmi pret viņiem.

Analizējot 1956.–1960. gada rakstus piecos trimdas laikrakstos, atklājās neviendabīga attieksme pret nacionāļkomunistiem. Presē Berklavs tiek identificēts kā nacionāļkomunisma sinonīms, uzsverot viņa atbalstu prioritāri lokālajām interesēm pār PSRS vajadzībām. “Londonas Avīzē” viņš raksturots kā nacionālists un Maskavas opozicionārs, akcentējot viņa darbību kā draudu Kremļa varai. “Austrālijas Latvietī” – kā “lokālisma” politiķis, kurš iestājies par Latvijas PSR autonomiju. “Latvija Amerikā” atkārtoja ideju par nacionālo interešu prioritāru izvirzīšanu. Minētajos laikrakstos nacionāļkomunisms vērtēts pozitīvi cerībā uz tā vēršanos pret pārkrievošanu, bet izdevumi “Latvijā” un “Laikā” to kritizē kā potenciāli kaitīgu komunisma aizsegu vai pretestības ilūziju. Referātā izmantota aprakstošā metode, avotpētnieciskā metode un vēsturiskā metode.

Trimdas prese pozicionēja nacionāļkomunismu kā dubultu fenomenu – cerību un potenciālu nodevību, tomēr lielākoties to vērtēja pozitīvi kā sabiedrotos pret rusifikāciju un kolonizāciju. Attēlojums mainījās no skepticisma līdz atbalstam 1959. gadā, stiprinot pretpadomju noskaņas un diskusijas par pretestību sistēmai. Tas ietekmēja trimdas uzskatus par Latvijas teritoriju kā zaudētu, bet atgūstamu.

Latvian National Communists in Exile Press (1956–1960)

Vladislavs Matvejevs
Daugavpils University

After World War II, the Latvian exile community created an autonomous information space in which the press shaped views about occupied Latvia. Following Stalin's death (1953), national communists emerged in the Latvian SSR, advocating for Latvian culture and language, as well as limited autonomy from the USSR. These ideas culminated in 1959 with repressions and the removal of Eduards Berklavs (1914–2004). The exile press was the primary source of information for émigrés in Germany, Canada, the USA, Australia, and Sweden, shaping their opinions about these events. The paper aims to examine how Latvian national communists are portrayed in exile press, by analysing the main themes and attitudes toward them.

An analysis of articles from five exile newspapers between 1956 and 1960 reveals a notably ambiguous stance. Berklavs is identified as a synonym for national communism, emphasizing the prioritization of local interests over those of the USSR. In "Londonas Avīze," he is portrayed as a nationalist and an opponent of Moscow, highlighting his activities as a threat to Kremlin power. In "Austrālijas Latvietis," he is described as a "localist" politician who supports autonomy for the Latvian SSR. "Latvija Amerikā" echoes the idea of prioritizing national interests, viewing it positively with hope for resisting Russification. However, "Latvija" and "Laiks" criticize it as potentially harmful – either as a cover for communism or an illusion of resistance. The analysis is based on source comparison: both the Soviet and Western articles were examined for contradictions, even though many of the articles were identical.

The paper employs the descriptive, source research, and historical methods. The exile press viewed national communism as a dual phenomenon – hope and potential betrayal – but mostly evaluated it positively, as allies against Russification and colonization. The portrayal shifted from scepticism to support in 1959, strengthening anti-Soviet sentiments and discussions about resistance within the system. This influenced the emigrants' views on the territory of Latvia as lost but recoverable.

Latvijas PSR Ministru Padomes Dabas resursu aizsardzības un racionālas izmantošanas komitejas darbība (1960–1965)

Aleksandrs Petrovs

Humanitāro zinātņu fakultāte, Latvijas Universitāte

Latvijas PSR Ministru Padomes Dabas resursu aizsardzības un racionālas izmantošanas komiteja tika dibināta 1960. gada 10. novembrī kā republikāniskā varas iestāde, kuras darbība aptvēra Latvijas PSR virszemes un pazemes ūdeņus, Baltijas jūras un Rīgas līča teritoriālos ūdeņus, kas apskalo republikas teritoriju, kā arī visus tās teritorijā atrodamos dabas resursus. Komitejas galvenais uzdevums bija dabas resursu aizsardzība, kā arī to atjaunošanas, bagātināšanas un racionālas izmantošanas kontrole. Komitejas lēmumi bija saistoši visām valsts, kooperatīvajām un sabiedriskajām iestādēm, uzņēmumiem un organizācijām Latvijas PSR teritorijā.

Komitejas darbība tika izbeigta 1965. gada 12. novembrī vissavienības ekonomiskās reformas ietvaros un tās funkcijas tika sadalītas starp attiecīgajām ministrijām – dabas resursu izmantotājām, piemēram, Mežsaimniecības un mežrūpniecības ministriju, Lauksaimniecības ministriju un tajā pašā 1965. gadā izveidoto Meliorācijas un ūdenssaimniecības ministriju. Tādejādi tika izbeigts piecu gadu eksperiments ar vienota dabas aizsardzības orgāna ieviešanu republikā, ko pēc tam mēģināja atkārtot 1988. gadā, dibinot Latvijas PSR Valsts dabas aizsardzības komiteju.

Referāta mērķis ir, analizējot Latvijas PSR Ministru Padomes Dabas resursu aizsardzības un racionālas izmantošanas komitejas arhīva materiālus (LNA LVA 674. fonds) – sēžu protokolus, lēmumus, darbības plānus un pārskatus, kā arī saraksti ar citām iestādēm – sniegt ieskatu Komitejas darbības galvenajos virzienos, tās dibināšanas un likvidēšanas apstākļos, kā arī lomā un ieguldījumā republikas dabas resursu aizsardzībā tās pastāvēšanas laikā, ko var pamatot raksturot kā ievērojamu.

Pētījums veikts Atveseļošanas un noturības mehānisma projekta “Latvijas Universitātes iekšējā un ārējā konsolidācija” (Nr. 5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/007) ietvaros.

Activities of the Committee for the Protection and Rational Use of Natural Resources of the Council of Ministers of the Latvian SSR (1960–1965)

Aleksandrs Petrovs

Faculty of Humanities, University of Latvia

The Committee for the Protection and Rational Use of Natural Resources of the Council of Ministers of the Latvian SSR was established on 10 November 1960, as a republican authority responsible for the surface and underground waters of the Latvian SSR, the territorial waters of the Baltic Sea and the Gulf of Riga along the coastline, and all natural resources within its territory. The main task of the Committee was to protect natural resources and oversee their restoration, enrichment, and rational use. Its decisions were binding for all government, cooperative, and civic institutions, enterprises, and organizations within Soviet Latvia.

The Committee was dissolved on 12 November 1965, as part of the 1965 Soviet economic reform, and its functions were redistributed among the respective ministries – such as the Ministry of Forestry and Forest Industry, the Ministry of Agriculture, and the Ministry of Land Reclamation and Water Management, which was established in the same year. This marked the end of the five-year experiment with a unified nature conservation agency in the republic, which was later attempted again in 1988 with the creation of the State Nature Conservation Committee.

The report aims to analyse the archival materials of the Committee (Latvian State Archives of the National Archives of Latvia – LNA LVA, collection No. 674) – including meeting protocols, decisions, plans, reports, and correspondence – to provide insight into its main activities, the circumstances of its founding and dissolution, and its significant contribution to protecting the country's natural resources.

This research was funded by the Recovery and Resilience Facility project “Internal and External Consolidation of the University of Latvia” (No. 5.2.1.1.i.0/2/24/I/CFLA/007).

Civiliedzīvotāju iesaistes atspoguļojums Latvijas Neatkarības kara militārajās norisēs Bermontiādes posma avotos: Pārdaugavas piemērs

Jānis Sarnovičs

Humanitāro zinātņu fakultāte, Latvijas Universitāte

Pētījums veltīts Latvijas Neatkarības kara (1918–1920) Bermontiādes posma (08.10.–12.03.1919.) Rīgas aizstāvēšanas kauju perioda (08.10.–11.11.) izpētei Pārdaugavas–Jūrmalas operacionālās telpas Pārdaugavas sektorā, akcentējot civiliedzīvotāju līdzdalības formas un ietekmi militāro operāciju kontekstā no 15. oktobra līdz 11. novembrim. Historiogrāfijā šis militārais konflikts tradicionāli ticis analizēts militārā un militāri politiskā perspektīvā, savukārt civiliedzīvotāju iesaiste bieži palikusi izpētes perifērijā. Pētījuma aktualitāti nosaka nepieciešamība paplašināt izpratni par bruņotu konfliktu sociālo dimensiju, īpaši civilās sabiedrības iesaisti pilsētvides kauju apstākļos un tās iespējamo ietekmi uz militāro operāciju norisi.

Pētījuma mērķis ir analizēt civiliedzīvotāju līdzdalības formas un nozīmi Bermontiādes militārajās norisēs, izvērtējot gadījumus, kuros civiliedzīvotāji sniedza tiešu vai netiešu atbalstu karojošajām pusēm vai īstenoja darbības, kas varēja kavēt militāro operāciju norisi. Papildus pētīta karojošo pušu attieksme pret civiliedzīvotājiem un tās ietekme uz militāro situāciju.

Izpētes gaitā apkopoti piemēri – leitnanta Erasta Jirgensona (1891–1942) slēpšana, izlūkinformācijas ievākšana un atteikšanās sadarboties ar Rietumu brīvprātīgo armijas militārpersonām – liecina, ka daļa civiliedzīvotāju nebija tikai pasīvi vērotāji, bet aktīvi militāro norišu dalībnieki. Avotu bāze ietver abu karojošo pušu militāros dokumentus, norišu dalībnieku liecības un periodisko izdevumu publikācijas.

Pētījuma rezultāti apliecina, ka militāri politiskās norises nav abstrahējamas no dažādiem sociālajiem procesiem. Šāda perspektīva papildina Latvijas Neatkarības kara norišu izpēti, akcentējot civiliedzīvotāju iesaistes formu daudzveidību šī militārā konflikta apstākļos.

Civilian Involvement in the Military Events of the Latvian War of Independence in Sources of the Bermondts Campaign: The Example of Pardaugava

Jānis Sarnovičs

Faculty of Humanities, University of Latvia

Study examines the defence of Riga during the Bermondts Campaign (08.10.–12.03.1919) of the Latvian War of Independence (1918–1920), focusing on the Pardaugava–Jurmala operational area within the Pardaugava sector and emphasizing civilian participation and its impact on the Latvian Army operations from 15 October to 11 November. Historians have analysed this conflict primarily from a military and politico–military perspective, while civilian involvement has often remained on the periphery of research. Its relevance lies in expanding understanding of the social dimension of armed conflict, particularly regarding civil society’s role in urban warfare and its potential influence on military outcomes.

The purpose of this paper is to analyse the forms and importance of civilian involvement in military events, assessing specific cases where civilians provided either direct or indirect support to the belligerent sides or, on the other hand, engaged in actions that could hinder military operations. The paper also looks at the attitudes of the combatants toward civilians and how they influence the military situation.

Examples collected during the research – such as the hiding of a Latvian Army Lieutenant, intelligence gathering, and refusal to cooperate with Western volunteer army personnel – demonstrate that, unlike the majority, some civilians were not just passive observers but active participants in military events. The source base includes military documents from belligerent sides, eyewitness testimonies, and periodical publications.

The paper’s findings indicate that military and political developments cannot be abstracted from broader social processes. This perspective enriches research on this military conflict by highlighting the diversity of civilian involvement.

Latvijas Satversmes sapulces Juridiskās komisijas darbība (1920–1922)

Inta Krūmiņa

Humanitāro zinātņu fakultāte, Latvijas Universitāte

Latvijas Satversmes sapulces kompetencē bija ne tikai valsts konstitūcijas izstrāde un pieņemšana, bet arī nepieciešamā normatīvā regulējuma izstrāde citās jomās. Lai gan likumprojekta izskatīšana likumdevēja sēžu laikā ir redzamākā likumdošanas procesa daļa, liela nozīme likumprojekta pieņemšanas gaitā ir komisijām, kas tos sagatavo izskatīšanai plenārsēdē. Līdz ar to, lai varētu izvērtēt Satversmes sapulces darbību kopumā, citstarp ir jāveic arī tās komisiju darbības izpēte.

Viena no nozīmīgākajām Satversmes sapulces komisijām bija Juridiskā komisija. Atšķirībā no citām komisijām, kas bija specializējušās noteiktās likumdošanas jomās vai pildīja citus uzdevumus, Juridiskās komisijas kompetencē bija visu likumprojektu izskatīšana, pilnveidojot to juridisko formu. Referāta mērķis ir izvērtēt Juridiskās komisijas darbību, īpašu vērību veltot tās struktūrai, sastāvam, funkcijām, darba organizācijai, kā arī lēmumu pieņemšanas procesam. Pētījuma hronoloģiskās robežas ir atbilstošas Satversmes sapulces darbības laikam. Referāta sagatavošanā izmantotas tradicionālās vēstures izpētes metodes. Avotu bāzi veido Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīva Satversmes sapulces fondā pieejamās lietas, Satversmes sapulces stenogrammas, likumdošanas akti, memuārliteratūra un raksti periodiskajos izdevumos.

Kā liecina izpētes rezultāti, Juridiskās komisijas darbību raksturo augsta intensitāte, kompetence un atbildīgums. Līdzīgi kā līdz šim veiktajos pētījumos par Satversmes sapulces komisijām, arī Juridiskās komisijas darbības izpēte apliecina, ka jau tolaik likumprojektu izskatīšana komisijās un to sagatavošana nākamajam lasījumam bija ne mazāk svarīgs un atbildīgs likumdošanas procesa posms kā likumprojektu izskatīšana likumdevēja sēžu laikā.

The Activities of the Legal Affairs Committee of the Constitutional Assembly of Latvia (1920–1922)

Inta Krūmiņa

Faculty of Humanities, University of Latvia

The Constitutional Assembly of Latvia was responsible not only for drafting and adopting the Constitution, but also for drafting the necessary regulatory framework in other areas. Although the consideration of draft laws during plenary sessions represents the most visible stage of the legislative process, the committees that prepare these drafts for plenary discussion play a crucial role during their adoption. Therefore, to comprehensively assess the activities of the Constitutional Assembly, it is also essential to examine the work of its committees.

One of the most significant committees of the Constitutional Assembly was the Legal Affairs Committee. Unlike other committees that specialized in legislative areas or performed other tasks, the Legal Affairs Committee was responsible for reviewing all draft laws and improving their legal form. This paper aims to evaluate the activities of the Legal Affairs Committee, paying particular attention to its structure, composition, functions, work organization, and decision-making process. The chronological boundaries correspond to the Constitutional Assembly's period of activity. The paper was written using traditional methods of historical science research. The source base comprises materials from the Constitutional Assembly collection of the Latvian State Historical Archive of the National Archives of Latvia, including transcripts of the Constitutional Assembly, legislative acts, memoirs, and press sources.

The research results show that the Legal Affairs Committee's work was characterized by a high level of intensity, competence, and responsibility. Like previous studies on the committees of the Constitutional Assembly, the study of the Legal Affairs Committee's activities confirms that even at that time, the consideration of draft laws within committees and their preparation for the next reading constituted an equally important and responsible stage of the legislative process as their discussion during plenary sessions.

Latvijas Republikas “valsts ierēdņu armija” (1918–1934)

Helēna Emerberga

Humanitāro zinātņu fakultāte, Latvijas Universitāte

20. gadsimta starpkaru periodā Latvijā civildienestā ieskaitīja personas, kuras bija ieceltas valsts iestāžu pastāvīgajos amatos neatkarīgi no tā, vai attiecīgā iestāde veica valsts pārvaldes funkcijas vai sniedza sabiedriskus pakalpojumus. Civildienesta likuma normas un amatu kategoriju klasifikācija nenodrošināja skaidru nošķirumu starp jēdzieniem, kā *ierēdnis*, *kalpotājs* un *strādnieks*. Tas radīja neskaidrības gan tiesiskajā regulējumā, gan sabiedrības priekšstatā par valsts pārvaldē nodarbinātajiem. Šī terminoloģiskā neskaidrība veicināja vienkāršotu un kritisku sabiedrības attieksmi pret valsts darbiniekiem, uztverot viņus kā homogēnu grupu, neiedziļinoties amatu un funkciju specifiskā.

Statistikas dati liecina, ka 1921. gadā valsts dienestā strādāja 36861 persona, un turpmākajos gados valsts sektorā strādājošo skaits, pārsniedzot vidēji 40000 personu gadā, palielinājās. Nodarbināto apjoms būtiski nemainījās arī pēc iestāžu reorganizācijām, kuru mērķis bija samazināt darbinieku skaitu. Rezultātā kopējais valsts iestādēs strādājošo skaits sabiedrības acīs tika uztverts negatīvi un publiskajā vidē definēts kā *valsts ierēdņu armija*.

Referāta mērķis ir izvērtēt jēdziena *valsts ierēdņu armijas* lietojumu, analizējot valsts pārvaldes nodarbinātības skaitliskos rādītājus un sociālās politikas priekšrocības. Statistikas datu analīze norāda uz šī jēdziena nepamatotu lietojumu. Lai gan valsts darbinieku skaits ikgadēji palielinājās, procentuālā ziņā no kopējā valsts iedzīvotāju skaita tie bija apmēram 2,2 %. Aplūkojot kopējo valsts darbinieku skaitu un šo personu sociālās nodrošinātības priekšrocības, jāsecina, ka *valsts ierēdņu armijas* jēdziena lietojums bija radīts sociālās politikas dēļ. Valsts darbinieki saņēma ne tikai stabilu mēneša algu, bet arī ikgadējus atvaļinājumus, piemaksas, nepieciešamības gadījumā arī pabalstus, 13. mēneša algu, ārstniecības izmaksu daļēju segšanu, pensiju. Tas no valsts budžeta prasīja lielas summas.

The “Army of Civil Servants” of the Republic of Latvia (1918–1934)

Helēna Emerberga

Faculty of Humanities, University of Latvia

During the interwar period in Latvia, civil servants were individuals who held permanent roles in government institutions, regardless of whether those institutions performed public administration functions or provided public services. The Civil Service Law and the job classification system did not clearly differentiate between the concepts of civil servant, servant, and worker. This led to confusion in both legal regulation and public perception of those employed in civil administration. Terminological confusion fuelled public criticism of civil servants, who were seen as a single group rather than recognized for the specific nature of their roles and responsibilities.

Statistics show that in 1921, 36,861 people worked in the civil service, and in the following years, the number of civil servants increased, surpassing an average of 40,000 annually. The number of employees remained almost the same even after the reorganization of institutions, which aimed to decrease staff numbers. As a result, the public viewed the total number of workers in civil institutions negatively and described them as an *army of civil servants*.

This paper aims to evaluate the use of the term *army of civil servants* by analysing numerical indicators of civil service employment and the advantages of social policy. Analysis of statistical data reveals an unwarranted use of this concept. Although the number of civil servants increased each year, they still made up only about 2.2 % of the total population. When considering the total number of civil servants and their social security benefits, it becomes clear that the term “army of civil servants” was used for social policy reasons. State employees received not only a steady monthly salary but also vacations, bonuses, a thirteenth-month pay check, partial coverage of medical expenses, and pensions.

Latvijas Aizsargu organizācijas (1919–1940) personālsastāva sociālā portreta izpētes iespējas

Ainis Lociks

Latvijas Kara muzejs

Starpkaru periodā Latvijas Aizsargu organizācija (LAO) bija lielākā paramilitārā organizācija Latvijā, kas darbojās militārajā, kultūras un ideoloģiskajā jomā. Organizācijas ieguldījums valsts aizsardzībā un kultūras darbībā, kā arī līdzdalība valsts apvērsumā historiogrāfijā tiek vērtēti pretrunīgi. Joprojām trūkst pētījumu par to, cik bieži un kādos apstākļos mainījās LAO personālsastāvs, kā arī par aizsargu etnisko un konfesionālo piederību, izglītību, militāro pieredzi, vecumu, ģimenes un sociālo stāvokli.

Referāta mērķis ir izvērtēt LAO dalībnieku sociālā portreta izpētes iespējas un identificēt galvenos pētniecības aspektus un pieejas, kas ļauj analizēt un rekonstruēt aizsargu sociālo profilu Latvijā starpkaru periodā.

Pētījumam pieejams daudzveidīgs avotu klāsts: Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts vēstures arhīvā glabājas LAO štāba un pulku fondi ar plašu informāciju par organizācijas darbību un personālsastāvu; turpat atrodas arī “Aizsargu kartotēka” (dalībnieku anketas). Līdzīga kartotēka, veidota pēc žurnāla “Aizsargs” datiem, pieejama Latvijas Kara muzejā. Tomēr līdzšinējie pētījumi galvenokārt koncentrējušies uz LAO politisko un tiesisko statusu un kultūras darbību, mazāk pievēršot uzmanību organizācijas dalībnieku sociālajam portretam. Arhīva dokumenti un periodika ļauj apkopot datus par LAO dalībniekiem pēc dažādiem kritērijiem: dzimuma, vecuma, tautības, dzīvesvietas, profesijas, ticības, izglītības, ģimenes stāvokļa, militārās pieredzes un LAO vienības. Šie dati ir fragmentēti daudzos avotos, kas apgrūtina to apkopošanu un verifikāciju.

LAO personālsastāva sociālā portreta izpēte ir nepieciešama, lai detalizētāk atspoguļotu organizācijas attīstību un mērķu maiņu laika gaitā. Šāda pētījuma rezultāti ļautu padziļināt izpratni par LAO lomu Latvijas starpkaru sabiedrībā, detalizēti raksturojot aizsargu sociāldemogrāfisko portretu un tā pārmaiņas.

Research Opportunities for Examining the Socio-Demographic Profile of the Personnel of the Latvian Aizsargi Organisation (1919–1940)

Ainis Lociks

Latvian War Museum

During the interwar period, the Latvian Aizsargi Organisation (*Latvijas Aizsargu organizācija*; LAO) was the largest paramilitary organisation in Latvia, operating in military, cultural, and ideological spheres. However, scholars have offered conflicting assessments of its contributions to national defence and cultural activities, as well as its role in the coup d'état. Research on how frequently and under what circumstances the LAO's personnel composition changed remains scarce, as do studies of its members' ethnicity, religious affiliation, education, military experience, age, family status, and social standing.

This paper aims to assess the research potential for examining the social profile of LAO members and to identify key research aspects and approaches that enable the analysis and reconstruction of this profile.

A wide range of sources is available for this research. The collections of the LAO headquarters and regiments, stored at the Latvian State Historical Archive of the National Archives of Latvia, contain detailed information about the organization's activities and personnel. The *Aizsargi* card index (member questionnaires) is also preserved there. A similar card index, compiled from data in the journal *Aizsargs*, is accessible at the Latvian War Museum. Existing studies mainly focus on the political and legal status of the LAO and its cultural activities, with less emphasis on the social profile of its members. Archival documents and periodicals enable the compilation of data on LAO members based on various criteria, including gender, age, ethnicity, place of residence, occupation, religious affiliation, education, marital status, military experience, and LAO unit. These data are spread across numerous sources, making their aggregation and verification more complicated.

Studying the social profile of LAO personnel is essential to better understand the organization's development and changing objectives over time. Such research would offer a more detailed view of the LAO's role in Latvia's interwar society by providing a thorough characterization of the *Aizsargi* socio-demographic profile and how it has evolved.

Valmieras pilsētas tēls valsts tūrisma akcijā “Apceļo dzimto zemi” (1936–1940)

Anna Norvele

Valmieras muzejs

Kārļa Ulmaņa (1877–1942) rosinātā tūrisma akcija “Apceļo dzimto zemi!” mainīja Latvijas tūrisma nozari, pārņemot to valsts kontrolē un ideoloģiski ietekmējot tūristiem izdotos materiālus. Akcijas ietekme uz iedzīvotāju nacionālo identitāti jau ir pētīta. Šis referāts pievēršas šaurākam aspektam – vienas pilsētas dalībai akcijā un tās ietekmei uz lokālo pašidentitāti.

Valmiera ir interesants piemērs šādam pētījumam, jo tās dalību akcijā noteica vairāki aspekti: ģeogrāfiskais novietojums un populārāku tūristu galamērķu tuvums, unikāla tūrisma piedāvājuma trūkums un pilsētas orientācija uz rūpniecību kā galveno ekonomikas jomu. Vienlaikus vēlme sevi pozicionēt kā “Ziemeļlatvijas galvaspilsētu” un reģiona centru lika Valmierai meklēt veidus, kā pielāgoties laika tendencēm un valsts uzstādījumiem. Dalība “Apceļo dzimto zemi!” akcijā gan balstījās jau esošā pilsētas tēlā un identitātē, gan to veidoja. Šī referāta mērķis ir identificēt pilsētas tēla veidošanai izmantoto simbolu izcelsmi un nozīmi, analizējot Valmierā izdotos tūrisma reklāmas materiālus.

Pētījuma avoti ir Valmieras pilsētas 20. gadsimta 30. gados izdotie ceļveži un kartes, apraksti par pilsētas un “Valmieras eksportkautuves” kopīgo stendu otrajā tūrisma propagandas izstādē, publikācijas par Gaujas svētku tradīcijas ieviešanu. Lai gan avotu bāze nav plaša, tās analīze atklāj konsekventu, bet iekšēji pretrunīgu apgalvojumu un simbolu lietojumu. Piemēram, Valmiera sevi centās pasniegt vienlaikus kā “Ziemeļlatvijas galvaspilsētu” un “dzimtenes tālāko nostūri”, kā rūpniecības centru un kūrortu, kā urbanizētu pilsētu un vietu ar neskartiem dabas skatiem, kā vietu, kas “tikai nesen attīstījusies” un vietu, kam ir “diža senatne”. Pretrunas šajos naratīvos parāda konfliktus starp vēlamo un reālo situāciju. Mēģinājumi to labot un iegūt oficiālu kūrorta statusu ietekmēja pilsētas attīstību un valdes lēmumus līdz pat Otrajam pasaules karam.

The Image of the City of Valmiera in the State Tourism Campaign “Apceļo dzimto zemi” (“Explore Your Homeland”) (1936–1940)

Anna Norvele
Valmiera Museum

The tourism campaign “Apceļo dzimto zemi” (“Explore Your Homeland”) initiated by Kārlis Ulmanis (1877–1942) transformed the Latvian tourism industry by bringing it under state control and ideologically shaping the materials given to tourists. The campaign’s influence on the national identity of the population has already been examined. This paper concentrates on a particular aspect – the participation of one city in the campaign and how it affected local self-identity.

Valmiera is a notable example for such a study, as its participation in the campaign was shaped by several factors: its geographical location and proximity to more popular tourist destinations, a lack of uniqueness, and the city’s focus on manufacturing as its primary economic base.

At the same time, the desire to position itself as the centre of the surrounding area and the capital of Northern Latvia compelled Valmiera to align with prevailing trends and the national ideology. Participation in the “Explore Your Homeland” campaign, on one hand, built upon the city’s existing image and identity, and on the other hand, shaped it. The purpose of this paper is to identify the origin and significance of the symbols used to create the city’s image by analysing tourism advertising materials published in Valmiera.

The sources of the research include guidebooks and maps published by the city of Valmiera in the 1930s, descriptions of the city and “Valmieras eksportkautuve” (Valmiera Export Slaughterhouse) joint booth at the second tourism propaganda exhibition, and publications about the introduction of the Gauja Festival tradition. Although the source base is not extensive, its analysis reveals a consistent yet internally contradictory use of statements and symbols. For example, Valmiera tried to present itself simultaneously as the “capital of Northern Latvia” and the “farthest corner of the homeland,” as an industrial centre and a resort, as an urbanized city and a place with untouched natural views, as a place that has “only recently developed” and a place with “great history.” The contradictions in these narratives highlight conflicts between the desired image and the actual situation. Efforts to correct these and to obtain official resort status influenced the city’s development and the decisions of the municipality up until World War II.

Cēsu dārznieka Laimoņa Kriķa pienesums Latgales (1929–1943) un Vidzemes (1956–1981) kultūrainavas veidošanā

Marika Kuciņa

Daugavpils Universitāte

Laimonis Kriķis (1906–1983) ir Bulduru dārzkopības skolas absolvents, kurš 20. gs. 30. gados strādāja Latgalē, turpinot Vidzemes dārzkopības tradīcijas. Pētījuma mērķis ir izpētīt dārznieka L. Kriķa ieguldījumu Latvijas novadu kultūrainavā, darbojoties Višķu dārzkopības skolā un Cēsu zaļumsaimniecībā. Referātā izmantota aprakstošā metode, analizējot dārznieka pieeju lauku un pilsētvides apzaļumošanā un veidojot Višķu vēsturiskā centra un Cēsu pilsētas parka apstādījumus. Salīdzinošā metode izmantota, atklājot L. Kriķa stādījumu projektēšanas pieejas dažādos laika posmos.

Višķu dārzkopības skolā L. Kriķis izstrādāja lauku dārzu veidošanas metodiskos ieteikumus. Šajā laikā viņš izdeva grāmatu “Daiļā sēta”, “Dārzkopības un biškopības žurnālā” publicēja metodiskus norādījumus lauku skolām. L. Kriķa darbības laikā Višķu dārzkopības skolas apkārtnē ierīkotas puķu dobes, koku un krūmu stādījumi, izveidota kokaudzētava un papildināti augļu koku stādījumi. L. Kriķis strādāja par daiļdārzniecības skolotāju līdz 1943. gadam. Neilgu laiku pēc tam viņš pildīja Nacionālā Botāniskā dārza direktora amatu. No piecdesmito gadu otrās puses L. Kriķis strādāja dārznieka amatā Cēsu pilsētā. Viņa profesionālais devums bija Cēsu parku – pilsētas atpazīstamības būtiskas sastāvdaļas, kultūrvēsturiskā mantojuma – stādījumi. Piecdesmito gadu beigās viņu iecēla pilsētas galvenā dārznieka amatā, bet no 60. gadu beigām viņš vadīja apzaļumošanas nodaļu. L. Kriķa dobjū skices izmantotas daudzu apstādījumu veidošanā līdz pat 80. gadu beigām.

The Role of Cēsis Gardener Laimonis Kriķis in Developing the Cultural Landscape of Latgale (1929–1943) and Vidzeme (1956–1981)

Marika Kuciņa
Daugavpils University

In the 1930s, Laimonis Kriķis (1906–1983), a graduate of the Bulduri Horticultural School, worked in Latgale, continuing the gardening traditions of Vidzeme and developing guidelines for rural garden design. The aim of the paper is to examine the contribution of the gardener L. Kriķis to the cultural landscape of the Latvian regions, working at the Višķi Horticultural School and the Cēsis Greenery. The paper employs the descriptive method, analysing the gardener's approach to greening rural and urban environments and creating the greenery of the Višķi historical centre and Cēsis City Park. The comparative method is also used, highlighting L. Kriķis's planting design approaches at different times.

At the Višķi Horticultural School, L. Kriķis developed methodological recommendations for the development of rural gardens. During this period, he published the book “Daiļā sēta” (Beautiful Garden) and provided methodological instructions for rural schools in the “Dārzkopības un biškopības žurnāls” (Horticulture and Beekeeping Journal). While at the school, flower beds, trees, and shrubs were planted throughout the grounds; a tree nursery was established; and fruit trees were planted. L. Kriķis taught horticulture until 1943 and briefly directed the National Botanical Garden afterward. From the late 1950s, he worked as a gardener in Cēsis, playing a key role in developing the city's parks – an important part of the city's cultural and historical heritage. In the late 1950s, he was named the city's chief gardener, and from the late 1960s, he led the greening department. L. Kriķis's sketches helped guide many city plantings through the 1980s.

Pretrunīgais lauku arhitektūras mantojums: 20. gs. 80. gadu kolhozu kultūras nami

Andris Uškāns

Daugavpils Universitāte

Pēdējā desmitgadē Latvijā padziļināta uzmanība pievērsta padomju laika mantojumam, tai skaitā arī 20. gadsimta 80. gados celtajiem lauku klubu–kantoru kompleksiem. Sabiedriskajā diskursā šīs celtnes tiek uztvertas kā padomju varas ideoloģijas izplatīšanas instruments un atgādinājums par smagajiem okupācijas gadiem. Profesionāļi tajās saskata postmodernisma ideju realizāciju, nacionālo pretestību padomju arhitektūras vienveidībai un runā par šo ēku lomu nacionālās atmodas procesos. Vietējie iedzīvotāji, savukārt, runā par grūtībām ar lielo kompleksu uzturēšanu, kavējas nostalgiskās atmiņās un stāsta par sarežģījumiem būvniecības laikā un kolhoza priekšsēdētāju milzīgo lomu šo ēku tapšanā. Šī pretruna starp atšķirīgajiem naratīviem sasaucas ar Anrī Lefevra (*Henri Lefebvre*, 1901–1991) konceptu par iecerēto jeb konceptualizēto un izdzīvoto telpu.

Pētījumā, izmantojot zinātnisko literatūru, arhīvu materiālus, periodiku, kā arī vairākās kopienās ievāktās mutvārdu liecības, tiek analizētas atšķirības starp kultūras namiem kā konceptualizēto un izdzīvoto telpu. Pētījumā analizēti trīs aspekti: 1) simbolisms pret funkcionalitāti; 2) ambīcijas pret ierobežojumiem; 3) strīdīgais mantojums pret praktisko kontinuitāti.

Pētījumā konstatēts, ka 20. gs. 80. gados arhitekti, izmantojot postmodernisma elementus arhitektūrā, demonstrēja pretošanos sistēmai, kamēr vietējie iedzīvotāji domāja par funkcionalitāti un ēku utilitāru izmantojumu. Ambiciozo projektu realizēšanu traucēja materiālu trūkums un aizvietošana, bet vietējo iedzīvotāju atjautība un neformālo sakaru iesaistīšana (“blats”) demonstrēja rīcībspēju, kuru iedzīvotāji ar lepnumu atceras arī pēc 40 gadiem. Ēku ideoloģiskais piesātinājums traucē nodrošināt to aizsardzību, taču vietējie iedzīvotāji vairāk domā par praktiskiem jautājumiem, piemēram, remontu, apkuri un pasākumu organizēšanu.

The Controversial Legacy of Rural Architecture: Kolkhoz Cultural Houses of the 1980s

Andris Uškāns
Daugavpils University

Over the past decade, discussions about the Soviet-era legacy in Latvia have become more intense, especially regarding the rural administrative-cultural complexes. In public discourse, these buildings are seen as tools for spreading Soviet ideology and as symbols of occupation. However, professionals view them as exemplifying postmodernist ideas and subtle forms of resistance to Soviet influence. Meanwhile, residents talk about the challenges of maintaining these complexes, share nostalgic memories, and recount stories of construction problems and the significant impact of kolkhoz chairmen in their development. This clash of narratives reflects Henri Lefebvre's (1901–1991) concept of conceived and lived space.

Drawing on scholarly literature, archival materials, periodicals, and oral testimonies collected from multiple communities, the study examines the differences between cultural houses as both conceived and lived spaces. The analysis centres on three aspects: 1) symbolism versus functionality; 2) ambition versus limitation; 3) contested heritage versus practical continuity.

The study finds that in the 1980s, architects incorporated elements of postmodernism into architecture as a form of resistance to the uniformity of Soviet design, while residents mainly focused on functionality and the practical use of the buildings. The completion of ambitious projects was hindered by shortages and substitutions of materials, but residents' resourcefulness and the use of informal networks (*blat*) demonstrated agency that people still remember with pride forty years later. For experts, the political significance of these buildings complicates efforts to protect them, while residents are more concerned with practical issues such as repairs, heating, and organizing events.

Žurnāls “Revue Baltique”: Baltijas valstu sadarbības piemērs Parīzes Miera konferencē

Andris Gailis

Latvijas Republikas Ārlietu ministrija

Baltijas valstu sadarbības tēmai dažādās 20. gadsimta norisēs veltīti daudzi darbi, tomēr jāatceras, ka kooperācijas pamati likti laikposmā pirms Latvijas Republikas neatkarības proklamēšanas. Par spilgtu, taču nepelnīti piemirstu sadarbības piemēru uzskatāma žurnāla “Revue Baltique” (“Baltijas Apskats”) izdošana Parīzē 1918.–1920. gadā.

Referāta mērķis ir analizēt Baltijas valstu sadarbības centienus un attieksmi pret problēmām to neatkarības izcīnīšanas periodā 1918.–1920. gadā, izmantojot Latvijas, Lietuvas un Igaunijas kopīgi finansētā žurnāla “Revue Baltique” publikācijas. Svarīgi konstatēt, cik patiesi tika atspoguļotas norises Baltijā, izprotot, ko baltieši Parīzē vēlējās izcelt un darīt plašāk zināmu, kā arī definēt katras valsts atsevišķo interešu loku žurnāla ietvaros. Daudz informācijas iespējams iegūt arī no tā, kas žurnāla slejās ticis noklusēts un neizpausts Parīzes Miera konferences dalībniekiem un Francijas publikai, paturot prātā mērķi noskaņot ietekmīgo Antantes valsti un pasaules diplomātiskos pārstāvjus Parīzē sev par labu.

Referāta veidošanā izmantota vēsturiski aprakstošā un salīdzinošā metode, pētot žurnāla publikāciju attīstību sarežģītā laikposmā, kā arī meklējot vienojošos un atšķirīgos aspektus Baltijas valstu pirmajos sadarbības mēģinājumos, kas ir aktuāli arī mūsdienās. Secināts, ka Baltijas valstu pārstāvji Parīzē izprata kopīgos apdraudējumus no Krievijas un Vācijas puses, cenšoties pamatot savas pastāvēšanas jēgu. Par vienu no spilgtākajiem argumentiem tai par labu Baltijas valstu pārstāvji uzsvēra savu tautu augsto kultūras līmeni, cenšoties to salīdzināt ar Francijas kultūru, ko uzskatīja par savu iedvesmas avotu. Žurnāla izdošanu apturēja finansiālās grūtības, vienlaikus pastāvēt arī nesaskaņām par nākotnes attīstības redzējumu Baltijas valstu starpā, tomēr žurnāls uzskatāms par sekmīgu valstu savstarpējās sadarbības iesākumu.

The Journal “Revue Baltique”: Case Study of Baltic Cooperation at the Paris Peace Conference

Andris Gailis

Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Latvia

The cooperation among the Baltic States in the 20th century has been extensively studied, but it's important to recognize that its foundations were established even before Latvia declared independence. An often overlooked but significant example is the publication of the journal “Revue Baltique” (Baltic Review) in Paris from 1918 to 1920.

This paper explores the Baltic States’ collaborative efforts and strategies in facing challenges during the Baltic Independence Wars from 1918 to 1920, as reflected in “Revue Baltique,” a journal jointly funded by Latvia, Lithuania, and Estonia. It is crucial to analyze how events in the Baltic region were depicted, what aspects Baltic representatives in Paris aimed to highlight, and how national interests were articulated. Equally important is understanding what was left unsaid to the members of the Paris Peace Conference and the French public, considering the goal of swaying the Entente powers and international opinion in favor of the Baltic cause.

Using historical–descriptive and comparative methods, the study traces the journal’s development during a complex period, highlighting common and divergent elements of early Baltic cooperation issues still relevant today. The findings indicate that Baltic representatives recognized shared threats from Russia and Germany and aimed to justify their nations’ right to exist. One of their main arguments was the high cultural level of their peoples, often compared to that of France, which they saw as a source of inspiration. Although “Revue Baltique” stopped publication due to financial difficulties and disagreements over the region’s future, it remains a significant early example of successful interstate cooperation among the Baltic nations.

Latvijas un Zviedrijas politiskās attiecības 20. gs. 20. gadu otrajā pusē

Trīne Žagare

Latvijas Republikas Ārlietu ministrija

Latvijas un Zviedrijas politisko attiecību veidošanās sākās līdz ar Latvijas atzīšanu *de iure* 1921. gadā un diplomātisko pārstāvniecību izveidi. 20. gs. 20. gadu otrajā pusē politiskajās attiecībās vērojamas tuvināšanās iezīmes, īpaši Gustava Zemgala (1871–1939) prezidentūras (1927–1930) laikā, kad notika vizīšu apmaiņa ar karali Gustavu V (1858–1950). Starptautu politisko attiecību padziļināta izpēte ir būtiska, lai izprastu sadarbības iezīmes un to kavējošos iemeslus.

Pētījuma mērķis ir analizēt Latvijas un Zviedrijas politisko attiecību iezīmes 20. gs. 20. gadu otrajā pusē kontekstā ar situāciju Baltijas jūras reģionā un valstu iekšpolitiku. Tā pamatā ir vēsturiski ģenētiskā metode un izmantoti avoti no Latvijas un Zviedrijas nacionālajiem arhīviem, prese un vēstures literatūra.

20. gs. 20. gadu otrajā pusē Latvija un Zviedrija tiecās uz drošības un miera nostiprināšanu reģionā, taču redzējums par savstarpējo attiecību lomu tajā atšķīrās. Latvija atbalstīja ciešāku sadarbību, bet Zviedrijas neitralitāte atturēja no iesaistes politiskās savienībās. Paužot atbalstu Baltijas valstīm Zviedrija vēlējās stiprināt reģionālo stabilitāti un ierobežot Padomju Savienības ietekmi.

Latvijas iekšpolitikā nestabilitāte veicināja Zviedrijas atturību, vērtējot Latvijas politiskās pieredzes trūkumu un šauboties par tās spēju saglabāt neatkarību. 20. gs. 20. gadu otrajā pusē starptautu amatpersonu vizītes notika regulāri, taču saglabāja simbolisku nozīmi. Tās turpināja Latvijas politiķu vidū uzturēt cerības par attiecību paplašināšanos. Jāizceļ personību, piemēram Kārlis Zariņš (1879–1963), G. Zemgals, pienesums attiecībām. Kopumā 20. gs. 20. gadu otrās puses mēģinājumi paplašināt politiskos sakarus nenoveda pie ciešākas sadarbības Zviedrijas ārpolitisko apsvērumu dēļ, bet tie palielināja abu valstu attiecību redzamību sabiedrībā un interesi par sakariem jomās, kas nesaistījās ar drošību.

Political Relations between Latvia and Sweden during the Second Half of the 1920s

Trīne Žagare

Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Latvia

The formation of political relations between Latvia and Sweden began with Latvia's de jure recognition in 1921 and the establishment of diplomatic missions. In the late 1920s, political relations showed signs of warming, especially during Gustavs Zemgals's (1871–1939) presidency (1927–1930), which was marked by visits with King Gustav V (1858–1950). A deeper study is important to understand the factors that shaped cooperation and its limits.

The research aims to analyse the features of political relations between Latvia and Sweden in the second half of the 1920s within the context of their domestic politics and the situation in the Baltic Sea region. It is based on the historical genetic method and draws on sources from the national archives of Latvia and Sweden, press, and historical literature.

In the late 1920s, Latvia and Sweden aimed to enhance security and peace in the region, but their views on mutual relations differed. Latvia supported closer cooperation, while Sweden's neutrality kept it from joining political alliances. Sweden's official support for the Baltic States was meant to strengthen regional stability and reduce Soviet influence.

Latvia's internal political instability contributed to Sweden's hesitance, given Latvia's limited political experience and scepticism about its ability to stay independent. Official visits happened regularly but remained symbolic, continuing to foster hopes among Latvian leaders for broader cooperation. The roles of individuals like Kārlis Zariņš (1879–1963) and G. Zemgals should be highlighted. Overall, efforts to expand political ties did not result in closer cooperation because of Sweden's foreign policy, but they increased the visibility of relations between both countries to their societies and sparked interest in cooperation beyond security issues.

Skandināvu ietekme vikingu laikmeta kuršu sabiedrībā

Inga Doniņa–Kalniņa

Humanitāro zinātņu fakultāte, Latvijas Universitāte

Pētījumā, balstoties uz arheoloģisko materiālu un rakstītajiem avotiem, analizēta 9.–12. gs. kuršu sabiedrība, kas līdz 10. gs. apdzīvoja Lietuvas piejūras daļu un Latvijas DR, bet sākot ar 11. gs. pamazām sasniedza Latvijas ZR, bet A virzienā apmetās zemgaļu teritorijas R perifērijā. Par skandināvu klātbūtni liecina gan rakstītie avoti, gan arheoloģiskās liecības. Īpaši izceļami skandināvu apbedījumi un savrupatradumi Grobiņas apkārtnē (7.–9. gs.), tāpat atklātie 9.–11. gs. apbedījumi Kuldīgas apkārtnē un savrupatradumi no dažādiem Kurzemes reģioniem (Zlēkas) un Lietuvas (Palanga).

Jaunākie pētījumi Grobiņā, un Kuldīgas apkārtnē ir aktualizējuši skandināvu nozīmi Baltijas reģionā, kas paver jaunas iespējas skandināvu un kuršu pētniecībā. Pētījuma mērķis ir analizēt skandināvu ietekmi vikingu laikmeta kuršu sabiedrībā.

Atsevišķi pētnieki ir izcēluši skandināvu ietekmi kuršu ideoloģiskajos un reliģiskajos priekšstatos, kas atspoguļojas pārejā no apbedīšanas skeletkapos uz mirušo kremāciju, apbedījumos līdzīgo priekšmetu apzinātā bojāšanā, un kremēto pīšļu izkaisīšanu ūdenī.

Par šī perioda skandināvu aktivitātēm un kontaktiem ziņas sniedz hronikas, depoziiti un kuršu apbedījumos atrastie importa priekšmeti. Skandināvu un kuršu kultūras tradīciju mijiedarbība saskatāma rotu un ieroču izgatavošanas tehnikā un ornamentā, kuršu apbedījumos atrodamie artefakti kopē skandināvu importu, bet domājams darināti uz vietas. Lai arī kurši, spēcīgi ietekmējušies no norisēm Skandināvu zemēs, to aktivitātēm un kultūras procesiem, tomēr kā rāda arheoloģiskais materiāls, skandināvu imports veido nelielu daļu no kopējā atradumu klāsta, bet ornamentu un stilistiku pielāgoja savai pasaules uztverei.

Pētījums veikts Latvijas Zinātnes padomes finansētā projekta “Vikingu laikmets Latvijā: starpdisciplināra izpēte” (Izp–2022/1–0059) ietvaros.

Scandinavian Influence in the Viking Age Couronian Society

Inga Doniņa–Kalniņa

Faculty of Humanities, University of Latvia

The study, based on archaeological material and written sources, analyses the 9th–12th AD Couronian society, which until the 10th AD inhabited western Lithuania and south-western Latvia, but from the 11th AD gradually reached north-western Latvia. The presence of the Scandinavians is evidenced by both written sources and archaeological finds, such as Scandinavian burials in the Grobiņa area (7th–9th AD), and Kuldīga area (9th–11th AD), and finds from various regions of Kurzeme and Lithuania.

Recent studies in the Grobiņa and Kuldīga areas have highlighted the significance of Scandinavians in the Baltic region, opening new opportunities for research. The study aims to analyse the Scandinavian influence on the Couronian society during the Viking Age.

Some researchers have highlighted the Scandinavian influence on the ideological and religious concepts of the Couronians, reflected in the transition from burial in skeletal graves to cremation, the deliberate destruction of objects placed in burials, and the scattering of cremated remains in water.

The interaction between Scandinavian and Couronian cultures is evident in the techniques and ornamentation used in the manufacture of jewellery and weapons. Couronian artifacts copy Scandinavian imports but are thought to have been locally made.

Scandinavian cultural processes and regional activities strongly influenced Couronians. However, as archaeological material shows, Scandinavian imports make up only a small part of the total range of finds. Couronians instead adapted the ornamentation and stylistics, expressing them through their own perception of the world.

This research was funded by the Latvian Council of Science, project “Viking Age in Latvia: an Interdisciplinary Study” (lzp–2022/1–0059).

Quantitative Analysis and Predictive Modelling of 10–13th Century CE Hillforts in Eastern Latvia

Mārcis Kļaviņš

Turaida Museum Reserve

Since the establishment of the modern Latvian state, hillfort research has been a crucial aspect of archaeological, cultural, and historical studies. Hillforts stand as markers of the history of Latvia's inhabitants before the Northern Crusades and the subsequent centuries of foreign rule. They are deeply intertwined with all dimensions of Latvian culture.

In recent years, the discovery and study of hillforts have expanded significantly with the use of LiDAR-derived digital elevation models (DEM). However, current developments remain limited to individual researchers manually inspecting DEM data, without fully exploiting the potential of predictive modelling.

This research examines the natural and cultural factors that influenced hillfort placement, drawing on free-to-use software and openly accessible or easily obtainable datasets. The focus is on Late Iron Age hillforts in eastern Latvia. The main objective was to establish a statistical foundation for identifying the key factors influencing hillfort placement, with the aim of developing a predictive logistic regression model.

Quantitative analyses were conducted separately for three historical regions, employing two chronological interpretations of site data based on NKMP (National Cultural Heritage Board) dating. The two strongest datasets were then used to construct logistic regression models.

The resulting predictive models were applied to areas with the highest hillfort density in each region (Vidzeme, Latgale, Sēlija) and to the north-eastern region of Latvia, which has one of the lowest known hillfort densities. The generated heatmaps demonstrate significant potential for future application in cultural heritage management and in guiding the discovery and protection of yet undocumented sites.

Kvantitatīvās analīzes un paredzoša modeļa izveide 10.–13. gadsimta pilskalniem Ziemeļaustrumu Latvijā

Mārcis Kļaviņš

Turaidas muzejrezervāts

Kopš Latvijas valsts izveidošanas pilskalnu izpēte ir bijusi nozīmīga arheoloģisko, kultūras un vēstures pētījumu sastāvdaļa. Pilskalni kalpo kā liecība par Latvijas iedzīvotāju vēsturi pirms Ziemeļu krusta kariem un tam sekojošajiem svešo varu pārvaldības gadsimtiem. Tie ir cieši saistīti ar visiem Latvijas kultūras aspektiem.

Pēdējos gados pilskalnu atklāšana un izpēte ir būtiski paplašinājusies, izmantojot LiDAR tehnoloģijā iegūtus digitālos reljefa modeļus (DEM). Tomēr pašreizējā attīstība lielākoties aprobežojas ar atsevišķu pētnieku manuālu DEM datu pārskatīšanu, pilnībā neizmantojot prognozējošās modelēšanas potenciālu.

Šajā pētījumā tiek analizēti dabiski un kultūras faktori, kas ietekmējuši pilskalnu izvietojumu, izmantojot brīvi pieejamu programmatūru un atklātus vai viegli iegūstamus datu kopumus. Pētījuma uzmanības centrā ir vēlā dzelzs laikmeta pilskalni Austrumlatvijā. Galvenais mērķis bija izveidot statistisku pamatu, lai noteiktu galvenos faktorus, kas ietekmējuši pilskalnu izvietojumu, un izstrādāt prognozējošu modeli, izmantojot loģistiskās regresijas analīzi.

Kvantitatīvā analīze tika veikta atsevišķi trijos vēsturiskajos reģionos, izmantojot divas vietu datu hronoloģiskās interpretācijas, kas balstītas uz Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes datējumiem. Divi spēcīgākie datu kopumi tika izmantoti loģistiskās regresijas modeļu izveidei.

Iegūtie prognozējošie modeļi tika pielietoti teritorijās ar vislielāko pilskalnu blīvumu katrā no reģioniem (Vidzeme, Latgale, Sēlija), kā arī Ziemeļaustrumu Latvijā, kur zināmais pilskalnu blīvums ir viens no zemākajiem. Izveidotās siltumkartes (*heatmaps*) parāda ievērojamu potenciālu turpmākai izmantošanai kultūras mantojuma pārvaldībā, kā arī jaunu, vēl neapzinātu vietu atklāšanā un aizsardzībā.

Svešā tēla salīdzinājums Livonijas Indriķa hronikā un Tīras Gijoma hronikā

Arturs Veismanis

Viduslaiku kristiešu hronistu naratīvs sakņojās kristīgā un nekristīgā pretnostatījumā, kas bija pamats kristīgajam skatījumam uz pasauli un viens no iemesliem starpreliģiju konfliktiem, kas ir vērojami arī šodien. Pētījuma mērķis ir noskaidrot kopīgos elementus kristīgajā skatījumā par svešo

Tā kā Indriķa hronika apraksta Austrumbaltijas kristianizācijas sākumposmu, tad adekvātam svešā tēla salīdzinājumam pētījumā tiek izmantota Tīras Gijoma Pirmā krusta kara hronika.

Pētījuma aktualitāti nosaka mūsdienu migrācijas un citos pasaules dinamiskajos procesos vērojamā arvien lielākā nepieciešamība izprast saknes kristīgajā kultūrtelpā, pie kuras pieder arī Latvija, naratīvam par svešo, rast šīs problēmas miermīlīgu risinājumu. Ja līdz šim tas pārsvarā bija aktuāli Eiropas Savienības rietumu daļai, tad pēdējos gados, līdz ar ārzemju studentu un viesstrādnieku masveida pieplūdumu no valstīm ar radikāli atšķirīgu kultūras un reliģisko identitāti, tas ir kļuvis aktuāls arī Latvijas Republikā.

Lai izprastu mūsdienu starpreliģiju un diametrāli atšķirīgu pasaules redzējumu dialoga elementus, ir nepieciešams apzināt svešā tēla un tā atsevišķu elementu ģenēzi un attīstību. Livonija kā Vācu Nācijas Svētās Romas Impērijas sastāvdaļa piederēja pie latīņu kristīgās pasaules ar tās pasaules redzējumu un naratīvu konstruktiem. Izmantojot avotu tekstu salīdzinošās analīzes metodiku, ir konstatēts gan kopīgais naratīvu konstruktos, gan reģionāli atšķirīgais. Pētījumā īpaša uzmanība tiek pievērsta svešā tēla vizualizācijai Austrumbaltijas un Tuvo Austrumu reģionos, ņemot vērā atšķirības raksturojumiem, kopīgajām un atšķirīgajām niansēm, kur Tuvajos Austrumos svešais ir islāmticīgais, bet Austrumbaltijā – pagāns.

Comparison of the Image of the “Other” in the Chronicle of Henry of Livonia and the Chronicle of William of Tyre

Arturs Veismanis

The narrative of medieval Christian chroniclers was grounded in the opposition between the Christian and non-Christian worlds, which underpinned the Christian worldview and contributed to interreligious conflicts still observable today. This study aims to identify common elements in the Christian perception of the “Other”.

Since The Chronicle of Henry of Livonia describes the early stages of Christianization in the Eastern Baltic region, it is compared with The Chronicle of William of Tyre, which recounts the First Crusade. This parallel enables a more detailed examination of how medieval chroniclers shaped and depicted the image of those outside the Christian faith.

The topicality of the research lies in the growing need – highlighted by modern migration and global mobility – to understand the roots of the Christian narrative about the “Other” within the broader cultural space to which Latvia also belongs. What was once primarily a concern of Western Europe has become increasingly relevant to Latvia, where the arrival of foreign students and migrant workers from culturally and religiously distinct backgrounds has intensified the need for intercultural and interfaith understanding.

To grasp the dynamics of dialogue between contrasting worldviews today, it is essential to trace the genesis and evolution of the image of the “Other”. As a part of the Holy Roman Empire of the German Nation, Livonia belonged to the Latin Christian world and shared its ideological constructs. Through comparative textual analysis, the study identifies both universal and regionally specific features of these narratives. Special attention is given to the visualization of the “Other” in the Eastern Baltic and the Near East, where in the former, the “Other” is the pagan, and in the latter, the Muslim.

Vēstures naratīva atainojums padomju latviešu kino: filmas “Ilgais ceļš kāpās” (1981) piemērs

Santa Zubricka

Daugavpils Universitāte

Pēdējos gados vēstures zinātnes uzmanības centrā nereti nonāk jautājumi par kino filmām kā vēstures avotu. Pēc vēsturnieku domām, kino filmas ir ne tikai spēcīgs vizuāls līdzeklis kā atainot pasauli, bet arī tām var piešķirt sociālu un kultūrvēsturisku dimensiju. Tas nozīmē, ka kino filmu saturs tiek veidots, lai konstruētu noteiktus priekšstatus par apkārtējo vidi. Īpaši aktuāli tas kļūst, kad kino filmās parādās vēstures notikumi. Kā uzsvēra vēsturnieks un kino profesionālis Dāvis Sīmanis (dz. 1980): “Kino filmas tiecas reprezentēt vēsturi kā objektīvu realitāti, kas tapusi noteiktā laikā un telpā.”

Taču ne vienmēr kino filmās notiek objektīva skatījuma atainošana. Tam ir vairāki iemesli. Pirmkārt, jāatceras, ka kino filmās par vēsturi var parādīties režisora izpratne un attieksme par notikumiem. Otrkārt, kino filmas nereti tiek veidotas pēc politiskā pasūtījuma, īpaši padomju okupācijas laikā. Kino filmu problemātika jāskata kontekstā ar laika posmu, kurā tapis darbs. Tēmas aktualitāti nosaka iepriekš minētie faktori, jo kino filmas ir nozīmīgs sabiedrības priekšstatu veidotājs gan 20. gs., gan 21. gs. Jāpiezīmē, ka šāda pieeja vēstures izpētē ļauj izprast sociālpolitisko kontekstu 20. gs. 80. gados un arī izzināt attiecīgā posma vēstures naratīvus.

Izvēlētā kino filma ļauj noteikt, kā par vēstures notikumiem reflektēja kino, izmantojot padomju ideoloģisko mehānismu. Pētījuma veikšanai izmantota semiotika un kontentanalīzes metode. Pētījumā secināts, ka filma ietver padomju propagandu. Filma “apgāja” cenzūru, izmantojot piesardzīgu notikumu interpretāciju, kā arī klasisku padomju propagandas valodu. Tajā vērojams politiski neitrāls tonis, izvairoties no atklātas pretrunīgu vēsturisku notikumu nosodīšanas. Tas atklāj filmu veidotāju mēģinājumus līdzsvarot valsts prasības ar nacionālo noskaņojumu. Pētījumā secināts, ka “Ilgais ceļš kāpās” ir sarežģīts kultūras objekts, kas atspoguļo gan padomju propagandu, gan niansētu Latvijas identitātes un vēsturiskās atmiņas saglabāšanu.

Representation of Historical Narrative in Soviet Latvian Cinema: The Example of the Film “The Long Road in the Dunes” (1981)

Santa Zubricka
Daugavpils University

Films are increasingly recognized as historical sources that shape public understanding of the past. Cinema creates visual, social, and cultural meanings, reflecting how history is interpreted within a political context. Film director Dāvis Sīmanis (b. 1980) notes, “Films strive to represent history as an objective reality formed in a specific time and space.” However, cinematic history is rarely objective. Directors’ interpretations and the political environment, especially under Soviet occupation, shaped film narratives. Studying such films requires considering censorship and ideological control.

“The Long Road in the Dunes” (1981) is an example of how Soviet Latvian cinema constructed historical narratives. Using semiotic and content analysis, this study examines how the film depicted 20th–century Latvian history through personal stories within Soviet ideological frameworks. Findings show it functioned as Soviet propaganda, subtly circumventing censorship through cautious event interpretation and classic ideological language.

Despite this, the film maintains a politically neutral tone, avoiding explicit condemnation of controversial historical events. This shows filmmakers’ efforts to balance government demands with national sentiment. The study concludes that “The Long Road in the Dunes” is a complex cultural artifact, reflecting both Soviet propaganda and a nuanced preservation of Latvian identity and historical memory.

Kosmonautu roks: grupa “Zodiaks” un kultūras ražošana LPSR

Krišs Dzenītis

Literatūras, folkloras un mākslas institūts, Latvijas Universitāte

Kultūras ražošanas teorētiskā pieeja ir izplatīta mūsdienu kultūras socioloģijas lomā un plaši pielietota dažādos starpdisciplināros pētījumos, tajā skaitā PSRS un sociālistisko valstu bloka kultūras aspektu analīzē. Kultūras ražošanas pieeja ir pielietota arī Latvijas pētniecībā, balstoties tajā nesen izstrādāti zinātniski darbi par populāro mūziku padomju Latvijā, Uģa Prauliņa un grupas “Vecās mājas” darbību, un grupu “Zodiaks”.

Attīstot zinātniskajā darbā veikto, referāta mērķis ir izvērtēt kultūras ražošanas pieejas piemērotību padomju laika kultūras procesu analīzei, ilustrējot to ar grupas “Zodiaks” darbības gadījuma analīzi. “Zodiaka” sākotnējās darbības periods tiek analizēts kultūras ražošanas sešu aspektu modelī, veicot salīdzinošo analīzi ar citiem pētījumiem par mūzikas nozari un tās ražošanu pasaulē.

Padomju Latvijas kontekstā kultūras ražošanas procesi ir cieši saistīti ar režīma politiku, centralizāciju un cenzūru. Neskatoties uz to, ir saskatāmas iezīmes, kas raksturīgas kultūras ražošanai ne tikai Rietumu sabiedrībā – patērētāju gaumes un tirgus apsvērumi, producēšana un reproducēšana, jaunu tehnoloģiju ieviešana ražošanas un izplatīšanas procesos. Padomju režīma ideoloģijas un kultūrpolitikas kontekstā atšķiras konkrētu kultūras ražošanas aspektu loma un nozīme ražošanas procesā.

Referātā secināts, ka kultūras ražošanas pieeja ir piemērota gadījuma pētījumu un radošo nozaru analīzei padomju Latvijā, Pieveja paver iespējas kultūras procesu analīzei padomju Latvijā un citās padomju republikās dažādās radošās nozarēs, piemēram mūzikā, literatūrā un presē.

Pētījums veikts Latvijas Zinātnes padomes finansētā projekta “‘Primitīvā un trokšņainā mūzika’ Padomju Latvijā (1956–1986): kontroles mehānismi un izvairīšanās prakses autoritāras varas apstākļos” (Izp–2024/1–0059) ietvaros.

Cosmonaut Rock: “Zodiac” and the Production of Culture in Soviet Latvia

Krišs Dzenītis

Institute of Literature, Folklore and Art, University of Latvia

The creation of a cultural perspective is common in modern cultural sociology and widely used in interdisciplinary research, including studies of cultural aspects in the USSR and the broader socialist bloc. This perspective has also been utilized in research in Latvia; recent academic papers explore case studies of Uģis Prauliņš, the group “Vecās mājas,” and the group “Zodiac.”

Expanding on previous work, the paper aims to evaluate the applicability of the production-of-culture perspective to the analysis of cultural processes in the USSR by examining the case of “Zodiac”. The initial active years of the group are analysed using a six-facet model and placed in a global historical context of the music industry and production through comparative analysis.

In the context of Soviet Latvia, production processes are tied to regime policy, centralization, and censorship. Regardless of that, there are certain features characteristic to the production of culture in those conditions, that also appear here – consumer taste and market considerations, producing and reproducing, technological advancements in production and distribution processes. In the ideological and cultural policy context different facets of production take on different roles and meanings.

The paper shows that the production of culture perspective is applicable to creative industry and case studies in Soviet Latvia. The production perspective provides ample opportunity for analysis of various creative industries like music, literature and press in Soviet Latvia and other republics.

This research was funded by the Latvian Council of Science, project “‘Primitive and Noisy Music’ in Soviet Latvia (1956–1986): Control Mechanisms and Practices of Avoidance Under Authoritarian Rule” (lzp–2024/1–0059).

Valsts Rīgas Operetes / Muzikālā teātra pēdējais periods 1987–1996: jaunu institūcijas modeļu meklējumi arhīvu un periodikas liecībās

Marta Liepiņa

Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija

Muzikālās komēdijas (operetes) teātris Rīgā nodibināts 1945. gadā PSRS okupācijas periodā. 1963. gadā tas ieguva nosaukumu Valsts Rīgas Operetes teātris. 20. gadsimta 80. gadu otrajā pusē teātra darbību iespaidoja Dziesmotā revolūcija. 1996. gada janvārī, pēc valsts neatkarības atjaunošanas, Latvijas Republikas Kultūras ministrija savu lēmumu likvidēt institūciju ar jauno nosaukumu Rīgas Muzikālais teātris (1992–1996) presē skaidroja ar to, ka teātrim nebija izdevies atrast jaunajiem apstākļiem atbilstošu darbības modeli.

Referāta mērķis ir analizēt kādreizējā Valsts Rīgas Operetes / Muzikālā teātra darbības jaunu modeļu meklējumus laikā no 20. gadsimta 80. gadu otrās puses līdz tā likvidācijai 1996. gadā. Pētījuma pamatā ir Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts arhīvā, Latvijas Nacionālajā Rakstniecības un mūzikas muzejā, Latvijas Nacionālās bibliotēkas Sīkiespieddarbu krātuvē atrodamo dokumentālo liecību, arī periodikas tekstu kvalitatīvā kontentanalīze. Izmantotas arī teorētiskās atziņas par teātra institūcijas darbību pārmaiņu procesā.

Operetes/Muzikālajā teātrī šajā periodā novērojama jaunu institūcijas darbības modeļu meklējumi: latviešu un krievu trupas apvienošana, Operetes teātra jauno mākslinieku izglītības programmas izveide Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā, skatītāju zāles pārbūve, mūziklu iestudējumu īpatsvara pieaugums. Tomēr Kultūras ministrijas politika un bieži mainīgās teātra vadības darbības radīja priekšstatu par haotiskumu, kas nesaskan ar atziņām teātra institūcijas pētniecības literatūrā par iespējamām optimālām rīcībām pārmaiņu procesā. Rīgas Muzikālo teātri nelikvidēja uzreiz, sākās jauna publiskās–privātās partnerības muzikālā teātra izveides idejas attīstības process, kas neveiksmīgi noslēdzās 1996. gada vasarā.

Pētījums veikts Latvijas Republikas Kultūras ministrijas finansētā projekta “Latvijas kultūras ekosistēma kā resurss valsts izturēspējai un ilgtspējai” (VPP–MM–LKRVA–2023/1–0001) ietvaros.

The Last Period of the State Riga Operetta / Musical Theatre 1987–1996: Searching for New Institutional Models in Archival and Periodical Sources

Marta Liepiņa

Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music

The Musical Comedy (Operetta) Theatre in Riga was established in 1945 during the Soviet occupation and was renamed the State Riga Operetta Theatre in 1963. In the late 1980s, its activities were influenced by the Singing Revolution in Latvia. After Latvia regained independence, the Ministry of Culture decided to close the Riga Musical Theatre in January 1996, which had been called that from 1992 to 1996, and announced in periodicals at the time that the theatre had not been able to adapt successfully to the new social and cultural circumstances.

This study examines how the former State Riga Operetta / Musical Theatre sought new artistic and structural models from the late 1980s until its liquidation in 1996. The research is based on qualitative content analysis of archival materials from the Latvian State Archives, the Latvian National Museum of Literature and Music, and the Small Print Collection of the National Library of Latvia, as well as periodical press sources. The analysis also reflects theoretical insights into the theatre institution working during the period of change.

Between the late 1980s and early 90s, Riga Operetta / Musical Theatre actively reflected the search for institutional novelties – merging Latvian and Russian troupes, launching a special training program at the Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music, rebuilding the hall, and increasing the number of musicals in its repertoire. However, the Ministry of Culture's policies and the frequent changes in theatre leadership created a chaotic working environment. That contradicts the principles of transformational process management in theatre. The liquidation process was gradual; efforts to establish a new public and private musical theatre partnership ultimately failed in summer 1996.

This research was funded by the Ministry of Culture, Republic of Latvia, project “Cultural and creative ecosystem of Latvia as a resource for resilience and sustainability”/CERS (VPP–MM–LKRVA–2023/1–0001).

Starptautiskā konference

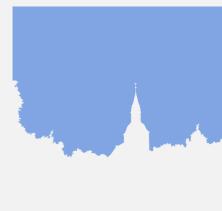
Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi XI

5.-6. DECEMBRIS

International conference

Scholarly Readings of Young Historians XI

5th-6th DECEMBER

2025

Valmieras muzejā
Valmiera museum

VALMIERA

Pirmā diena: piektdiena, 5. decembris/First day: Friday, 5th December

9.00-10.00 Ierašanās, reģistrācija/Registration of participants

10.00-10.10 Konferences atklāšana/Opening of the conference

Rakstu krājuma "Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi X: starpdisciplināri pētījumi Latvijas vēsturē" (2024) atvēršana
/ Opening of collection of articles "The Scholarly Readings of Young Historians X", 2024

10.10-10.50 Prof. Andris Levāns, PhD cand. Liene Rokpelne

"Public Speech in Medieval Livonia: Rhetorical Aspects in the Context of the Landtags"

Sesija I/Session I – vada/chair Dr. hist. Rūdolfs Brūzis

11.00-12.00 Anna Batraga

Stable Isotope Analyses in Archaeology:
Early Childhood Diet in the Stone Age
in the Territory of Latvia

Eduards Plankājs

A Dog in the Latvian and Baltic Finnic /
Finno-Ugric Folklore

Micjael Sigismund Ferencz Gross

The Archaeological Presence of the Teutonic
Knights in the Banat of Severin

12.00-12.20 Pārtraukums/Break

Sesija II/Session II – vada/chair Dr. hist. Ilze Boldāne-Zeļenka

12.20-13.20 Daniel Stancu

Eugenic Debate in the United Kingdom.
How Positive Eugenics Prevailed
Over Coercive Measures (1900-1945)

Laurynas Preikša

The Significance of Bell Ringing Practices
in the Tradition of Christian Denominations

Jovita Kadikinaite

The Tuskulėnai Case (1944-1947):
An Anthropological Study of Death Penalty Practices

Sesija III/Session III – vada/chair PhD Kristīne Beķere

14.20-15.40 Kristiāna Beļska

Relations between Latvia and Soviet Russia:
Situation on the State Border (1920-1921)

Damaschin-Robert Blīndu

The Relations between Romania and Latvia
(1918-1940)

Augustē Grakavinaitē

Search for Lithuania's Position
in the Charles J. Kersten Committee (1953-1954)

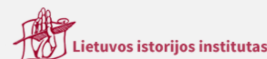
Diāna Hristenko

Women in the Leadership of the Lutheran
Congregation in the Latvian and Estonian SSRs
(1944-1967)

15.40

Noslēguma diskusija/Discussion

13.20-14.20 Pusdienas/Lunch

Starptautiskā konference

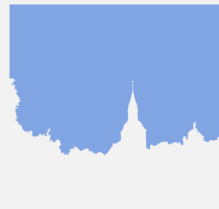
Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi XI

5.–6. DECEMBRIS

International conference

Scholarly Readings of Young Historians XI

5th–6th DECEMBER

2025

Valmieras muzejā
Valmiera museum

VALMIERA

Otrā diena: sestdiena, 6. decembris/Second day: Saturday, 6th December

8.30–9.00 Ierašanās, reģistrācija

9.00–9.10 Konferences otrās dienas atklāšana

Rakstu krājuma “Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi X: starpdisciplināri pētījumi Latvijas vēsturē” (2024) atvēršana

9.10–10.00 Diskusija “Mākslīga intelekta problemātika vēstures pētniecībā: iespējas, izaicinājumi, ilgtspēja”
(vada PhD cand. Mārcis Kalniņš)

Sesija I – vada Dr. hist. Uldis Neiburgs
Izstāžu nams

10.20–11.40 **Samanta Fiļimonova**
Padomju varas represijas pret Latvijas
Republikas prokuratūras institūciju
amatpersonām (1940–1941)

Haralds Bruņinieks
Lietuviešu partizānu slēptuves Ilūkstes
un Jēkabpils apriņķos (1946–1948)

Vladislavs Matvejevs
Latvijas nacionālkomunisti trimdas presē
(1956–1960)

Aleksandrs Petrovs
Latvijas PSR Ministru Padomes Dabas resursu
aizsardzības un racionālas izmantošanas
komitejas darbība (1960–1965)

11.40–12.00 Pārtraukums

Sesija III – vada Dr. hist. Anete Karlsonē

12.00–13.00 **Anna Norvele**
Valmieras pilsētas tēls valsts tūrisma akcijā “Apceļo dzimto zemi” (1936–1940)

Marika Kuciņa
Cēsu dārznieka Laimoņa Kriķa pienesums Latgales (1929–1943) un Vidzemes (1956–1981) kultūrainavas veidošanā

Andris Uškāns
Pretrunīgais lauku arhitektūras mantojums: 20. gs. 80. gadu kolhozu kultūras nami

13.00–14.00 Pusdienas

Sesija II – vada PhD Ginta Ieva Bikše
de Woldemar mācību telpa

10.20–11.40 **Jānis Sarnovičs**
Civiliedzīvotāju iesaistes atspoguļojums
Latvijas Neatkarības kara militārajās norisēs
Bermontiādes posma avotos: Pārdaugavas
piemērs

Inta Krūmiņa
Latvijas Satversmes sapulces Juridiskās
komisijas darbība (1920–1922)

Helēna Emerberga
Latvijas Republikas “valsts ierēdņu armija”
(1918–1934)

Ainis Locīks
Latvijas Aizsargu organizācijas (1919–1940)
personālsastāva sociālā portreta izpētes iespējas

Otrā diena: sestdiena, 6. decembris/Second day: Saturday, 6 December

Sesija IV – vada Dr. hist. Kaspars Zellis

14.00–14.40 Andris Gailis

Žurnāls “Revue Baltique”: Baltijas valstu sadarbības piemērs Parīzes Miera konferencē

Trīne Žagare

Latvijas un Zviedrijas politiskās attiecības 20. gs. 20. gadu otrajā pusē

14.40–14.45 Pārtraukums

Sesija V – vada PhD. cand. Liene Rokpelne

14.45–15.45 Inga Doniņa-Kalniņa

Skandināvu ietekme vikingu laikmeta kuršu sabiedrībā

Mārcis Kļaviņš

Quantitative Analysis and Predictive Modelling of 10–13th Century CE Hillforts in Eastern Latvia

Arturs Veismanis

Svešā tēla salīdzinājums Livonijas Indriķa hronikā un Tīras Gijoma hronikā

14.45–16.00 Pārtraukums

Sesija VI – vada PhD Maija Grizāne

16.00–17.00 Santa Zubricka

Vēstures naratīva atainojums padomju latviešu kino: filmas “Ilgais Ceļš Kāpās” (1981) piemērs

Krišs Dzenītis

Kosmonautu roks: grupa “Zodiaks” un kultūras ražošana LPSR

Marta Liepiņa

Valsts Rīgas Operetes / Muzikālā teātra pēdējais periods (1987–1996):
jaunu institūcijas modeļu meklējumi arhīvu un periodikas liecībās

17.00 Konferences noslēgums

Starptautisko konferenci “Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi XI” 2025. gada 5.–6. decembrī rīko Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes Latvijas vēstures institūts un Valmieras muzejs sadarbībā ar Vītāuta Dižā Universitāti Kauņā, Lietuvas Vēstures institūtu un Tartu Universitātes Vēstures un arheoloģijas institūtu. Konferenci atbalsta Valsts pētījumu programmas projekts “Latvijas 20.–21. gadsimta vēsture: sociālā morfoģenēze, mantojums un izaicinājumi” (projekta nr. VPP-IZM-Vēsture-2023/1-0003).

The Scholarly Readings of Young Historians XI will be held on 5th–6th December 2025 and are organised by the Institute of Latvian History of the Faculty of Humanities, University of Latvia and Valmiera Museum, in co-operation with Vytautas Magnus University in Kaunas, the Lithuanian History Institute and the Institute of History and Archaeology of Tartu University. The conference is supported by the Latvian state research program, the project “Navigating the Latvian History of the 20th–21st Century: Social Morphogenesis, Legacy and Challenges” (No. VPP-IZM-Vēsture-2023/1-0003).

UNIVERSITY OF TARTU
Institute of History and Archaeology

Lietuvos istorijos institutas

